SALA KOMMUN

Plan för Sala stad Miljökonsekvensbeskrivning BILAGA 1

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad – Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Projektorganisation

Styrgrupp: Kommunstyrelsens ledningsutskott

Projektledning: Utställningsskedet: **Eva-Marie Larsson**, planarkitekt
Tidiga skeden: **Isabell Lundqvist**, planarkitekt

Gruppledare: Axel Demker, Kjell Eklund, Maria Widarsson, Lisa Granström, Jenny Sivars och Zandra Camber.

Titel: Plan för Sala stad, Miljökonsekvensbeskrivning, Bilaga 1
Utgivningsdatum: 2014-05-26
Utgivare: Planering och Utveckling, Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Layout: Workbox Communication
Foton: Sala kommun

Plan för Sala stad består av följande handlingar:

- **Plan för Sala stad**
- **Miljökonsekvensbeskrivning** **Bilaga 1**
- **Planeringsförutsättningar** **Bilaga 2**
- **Sala tätorts grönstruktur** **Bilaga 2:1**
- **Kartbilaga** **Bilaga 3**

Sammanfattning

Bakgrund, syfte och metod

Sala är beläget i gränstrakten mellan Mälardalens slättområden i sydöst och Bergslagens skogsområden i nordväst. Redan nu kan staden betraktas som en attraktiv småstad med avseende på läge, natursköna omgivningar och de vackra stadsmiljöerna som minner om den anrika historien. 58 % av Sala kommuns invånare bor i innerstaden vilket motsvarar cirka 12 500 personer.

Plan för Sala stad är en fördjupning av kommunens översiktsplan från 2002, Plan för Sala ekokommun. Plan för Sala stad har som syfte att ge en bild av framtida utvecklingsmöjligheter för Sala. Planen ska ge ett samlat grepp om vad som behöver göras, nu och i framtiden, för att säkra en fortsatt positiv utveckling. En gemensam framtidsbild för alla stadens intressenter ska resultera i att underlätta at alla strävar åt samma håll. Målåret för Plan för Sala stad är 2024, då staden firar 400 år som stad. Planens mål ska uppnås genom att lyfta fram den potential som redan finns samt genom att identifierade brister åtgärdas med målmedvetet arbete. Strategin i Plan för Sala stad kan delas in i åtta delar; erbjud attraktiva lägen, knyt ihop stadens delar, dra nytta av kulturarvet, försköna staden, utveckla stadens utbud, utveckla människans livsmiljö tänk grönt och utveckla kommunikationer. Dessa är viktiga beståndsdelar i arbetet med att förstärka Sala som en attraktiv småstad.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i fördjupningen av översiktsplanen så att en hållbar utveckling främjas. I miljökonsekvensbeskrivningen ska den betydande miljöpåverkan som planen kan komma att innebära identifieras, beskrivas och slutligen bedömas. Processen ska även göra det möjligt för allmänheten, organisationer, myndigheter och andra intressenter att påverka planen.

I slutet av miljökonsekvensbeskrivningen tas även upp hur planen förhåller sig till lokala, regionala och internationella mål och strategier.

Behandlande alternativ

Utöver den upprättade planen (Plan för Sala stad) behandlas även nollalternativet. Nollalternativet bygger på gällande översiktsplan, pågående mark- och vattenanvändning, detaljplaner och miljötillstånd. Nollalternativet innebär den utveckling som skulle ske av bebyggelse och anläggningar om Plan för Sala stad inte upprättas.

Uppföljning

Uppföljning av Plan för Sala stad och dess miljökonsekvenser görs i anslutning till den aktualitetsprövning som sker varje mandatperiod.

Miljökonsekvenser

Naturmiljö

En befolkningsökning kan medföra ökat slitage på naturen och genom detta leda till negativa konsekvenser för naturmiljön. Även trycket på områden som är klassade som riksintresse ökar då bostadsområden som finns i anslutning till dessa kan komma att utvidgas.

Exploateringar av främst bostäder på områden som blivit klassade som mycket värdefull miljö bedöms vara negativt för naturmiljön.

Genom satsningar på utveckling av den biologiska mångfalden och tillförsel av grönska i områden där det idag råder brist, bedöms planen ge positiva konsekvenser.

Kulturmiljö

I huvudsak skulle ett genomförande av Plan för Sala stad innebära positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genom att områden för riksintresse uppmärksammas och riktlinjer för bebyggelsen i stadskärnan anges, kommer planen att leda till positiva konsekvenser för Sala stad.

En förtätning och försköning av innerstaden ger också positiva konsekvenser för kulturmiljön. Exploateringen av innerstaden får dock inte bli för omfattande då detta skulle kunna leda till att konsekvenserna istället blir negativa. Planen föreslår även bostadsexploatering inom områden klassade som kulturmiljövård vilket kan innebära negativ påverkan på kulturmiljön.

Vattenmiljöer

En befolkningsökning gör att fler ansluts till det kommunala avloppsnätet, vilket ökar belastningen och kan medföra negativa konsekvenser. Planen innebär också en förtätning av innerstaden vilket kan leda till att stadens grönytor minska till följd av allt fler hårdgjorda ytor. Detta medför en ökad belastning på dagvattenhanteringen i staden och kan ge en ökad näringsbelastning med negativa miljökonsekvenser som följd. Dagvattenhanteringen måste därför bevakas vid kommande detaljplaner och exploateringsföretag.

En utveckling av kulturstråket kring gruvans vattensystem ökar förståelsen från allmänheten och bedöms därför vara en positiv konsekvens för vattenmiljöer.

Befolkning och människors hälsa

Planen medför möjlighet till befolkningsökning och även satsning på kollektivtrafik, grönområden, rekreation, service och nöjesliv. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser för boende både inom och utanför planområdet. Det är dock viktigt att skola, fritidsaktiviteter med mera byggs ut i samma omfattning som befolkningen ökar. Genom en förtätning av innerstaden finns det risk att boende i innerstaden upplever ökade störningar av buller, vilket är en negativ konsekvens.

En satsning på kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik kan minska stadens buller och luftföroreningar. De planerade förbifarterna kan minska trafiken i de centrala delarna av Sala och på så sätt leda till positiva konsekvenser genom minskning av buller och luftföroreningar.

Klimat

En förtätning av innerstaden kan innebära positiva konsekvenser för klimatet då det minskar bilberoendet. Det är även positivt att kollektivtrafik samt möjlighet att färdas till fots och med cykel ska förbättras. Dock medför en befolkningsökning även negativa konsekvenser då behovet av värme, el och transporter kommer att öka. En bostadsexploatering i externa lägen är negativt ur klimatsynpunkt då det ökar bilberoendet och även ligger utanför nuvarande fjärrvärmenätet.

Hushållning med naturresurser

Färdigställandet av förbifart Sala, anläggandet av bostäder på Hammarhagen och Ängshagen tar alla värdefull jordbruksmark i anspråk och bedöms därmed medföra negativa konsekvenser. Utpekandet av vissa områden som ’värdefullt öppet landskap’ som ska bevaras bedöms ge positiva konsekvenser för odlingslandskapet.

De bostäder som planeras kommer innebära negativa konsekvenser för värdefull skogsmark, men konsekvenserna på skogsmarken mildras genom att tätortsnära skogsområden har pekats ut som viktiga att bevara, både för rekreation och för att bevara den biologiska mångfalden.

Planen bedöms medföra negativ påverkan för naturresurser då exploatering enligt planen kräver stora resurser i form av naturmaterial.

Varken Tistbrottet eller kommunens vattentäkter bedöms påverkas av planen.

Innehåll

Kapitel 1 Inledning 7
Bakgrund Plan för Sala stad 7
Miljöbedömningens syfte 7
Uppföljning 7

Kapitel 2 Avgränsning 8
Geografisk avgränsning 8
Tidsmässig avgränsning 8
Saklig avgränsning 8

Kapitel 3 Metod och konsekvensbedömning 9
Osäkerhet i bedömningen 9

Kapitel 4 Nollalternativ 10

Kapitel 5 Miljökonsekvenser 11
Naturmiljö 11
Kulturmiljö 14
Vattenmiljöer 18
Befolkning och människors hälsa 21
Klimat 25
Hushållning med naturresurser 27

Kapitel 6 Hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier 29
Miljömål 29
Miljökvalitetsnormer 34
Sociala aspekter 35
Mål kring transporter 36
Regionalt utvecklingsprogram 37
Strategiska planen 2013–2015 38
Klimatstrategi för Sala kommun 39

Kapitel 7 Hur planen har tacklat de utmaningar och trender som identifierats under planeringsprocessen 40

Kapitel 8 Källförteckning 47

Läsanvisning

Detta dokument utgör Plan för Sala stads sammanvägda konsekvensbeskrivning. Huvuddelen av dokumentet vigs åt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) för Plan för Sala stad men kompletteras även med resonemang kring övriga konsekvenser och måluppfyllelser.

I det inledande kapitlet beskrivs förhållandet mellan planen och miljökonsekvensbeskrivningen. Kapitel två redovisar avgränsningen av MKB:n utifrån geografiskt, tidsmässigt och sakligt perspektiv. I det tredje kapitlet finns miljöbedömningens metoder beskrivna. Fjärde kapitlet redogör för situationen om Plan för Sala stad inte kommer till stånd, det så kallade nollalternativet. Kapitel fem innehåller miljökonsekvensbeskrivningen av planen samt åtgärdsförslag till de negativa konsekvenserna. Kapitel sex beskriver hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier på nationell, regional och kommunal nivå. Sjunde kapitlet tar upp hur Plan för Sala stad har tacklat de utmaningar och trender som identifierades under arbetat med planen.

Begrepp

Miljöbedömning: Process för att bedöma planens konsekvenser på natur- och kulturmiljö, klimat samt människors hälsa och hushållning med naturresurser.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB): Resultatet av miljöbedömningen i form av ett dokument.

Behovsbedömning: Första steget i miljöbedömningen där behovet av och förutsättningar för fortsatt arbete fastställs.

1. Inledning

När en ny plan, översiktsplan eller detaljplan, upprättas ska den enligt 6 kap. miljöbalken miljöbedömas om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Översiktsplaner anses som huvudregel alltid medföra betydande miljöpåverkan, och de ska därmed alltid miljöbedömas. Som en del i en sådan miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Fördjupningen av Sala kommuns översiktsplan, Plan för Sala stad, bedöms medföra betydande miljöpåverkan och har därför miljöbedömts.

Bakgrund Plan för Sala stad

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen ger vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Den aktuella översiktsplanen i Sala kommun *Plan för Sala Ekokommun* antogs 2002. Där en grundligare utredning behöver göras, kan planen fördjupas. Plan för Sala stad är en sådan fördjupning och kompletterar översiktsplanen inom det aktuella planområdet.

I dagsläget saknas det en gemensamt framtagen strategi över stadens utveckling. De plandokument som finns över staden är flera äldre detaljplaner, varav den äldsta är från 1914 och fortfarande är gällande för stora delar av innerstaden.

Syftet med Plan för Sala stad är alltså att ge en helhetsbild av framtida utvecklingsmöjligheter för att underlätta ställningstaganden när det gäller olika delområden och delfrågor. Plan för Sala stad ger ett samlat grepp om vad som behöver göras nu och i framtiden för att säkra en positiv utveckling.

Plan för Sala stad består av en plan med fyra tillhörande bilagor. Planen presenteras i form av en framtidsbild, strategier, markanvändningskarta och riktlinjer för en rad olika aspekter, alla viktiga för stadens utveckling. Kopplat till planen kommer en inspirationsbilaga knytas med förslag på framtida åtgärder, utredningar och projekt som ytterligare kan bidra till att förverkliga framtidsbilden. Inspirationbilagan föreslås på sikt omvandlas till en handlingsplan.

Processen med att ta fram planen inleddes vintern 2008/2009 med en behovsanalys som sammanfattar Sala stads styrkor och svagheter samt utvecklingsmöjligheter. Med hjälp av behovsanalysen och den dialog som fördes med invånarna togs ett planprogram fram under våren 2009.

I anslutning till programarbetet under våren 2009 inleddes även arbetet med att miljöbedöma planen. Fokus lades på den betydande miljöpåverkan ett genomförande av planen skulle ge utifrån en rad olika miljöaspekter. I takt med att Plan för Sala stad tog form arbetades denna MKB fram. Det är en stor styrka att upprätta en miljöbedömning parallellt med planeringsarbetet då miljöbedömningen kan underlätta avvägningen mellan olika intressen i planen.

Miljöbedömningens syfte

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling kan främjas. I miljökonsekvensbeskrivningen ska den betydande miljöpåverkan som planen kan antas medföra identifieras, beskrivas och bedömas. Vidare syftar processen till att ge allmänheten, organisationer, myndigheter och andra intressenter möjlighet att påverka planen.

Uppföljning

När en plan har antagits skall kommunen enligt lag skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som planens genomförande faktiskt medfört. Detta kan bidra till att miljöpåverkan som sedan tidigare varit oidentifierad kan upptäckas i tid och åtgärdas. Ett stort värde ligger även i den erfarenhet man kan dra av planens faktiska miljöpåverkan inför nya liknande projekt och planer.

Plan för Sala stad ska aktualitetsprövas varje mandatperiod vilket även inkluderar miljökonsekvensbeskrivningen och en uppföljning av de åtgärder som föreslagits bör då genomföras.

2. Avgränsning

I samband med avgränsningen avgörs de väsentliga frågor, tidsperspektivet och vilket geografiskt område som ska bedömas. Arbetet med avgränsningen påbörjades under den inledande behovsbedömningen och har växt fram parallellt med planen.

Plan för Sala stad kommer i sin antagna form inte styra exploateringar eller andra förändringar i detalj, därför bedöms planens miljökonsekvenser på en översiktlig nivå.

Geografisk avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningen kommer hantera miljökonsekvenser inom det geografiska område som Plan för Sala stad berör. Planområdet innefattar nya förbifarten i söder och väst, Långforsen i nordväst och Nybo industriområde samt en del omland i norr. Den östra plangränsen går bortanför Ryttargården, vid Svepnäs och följer den framtida fortsättningen på förbifarten. Om nödvändigt kommer MKB:n även innefatta angränsande områden. Till exempel kan en konsekvens påverka större områden än planens avgränsning.

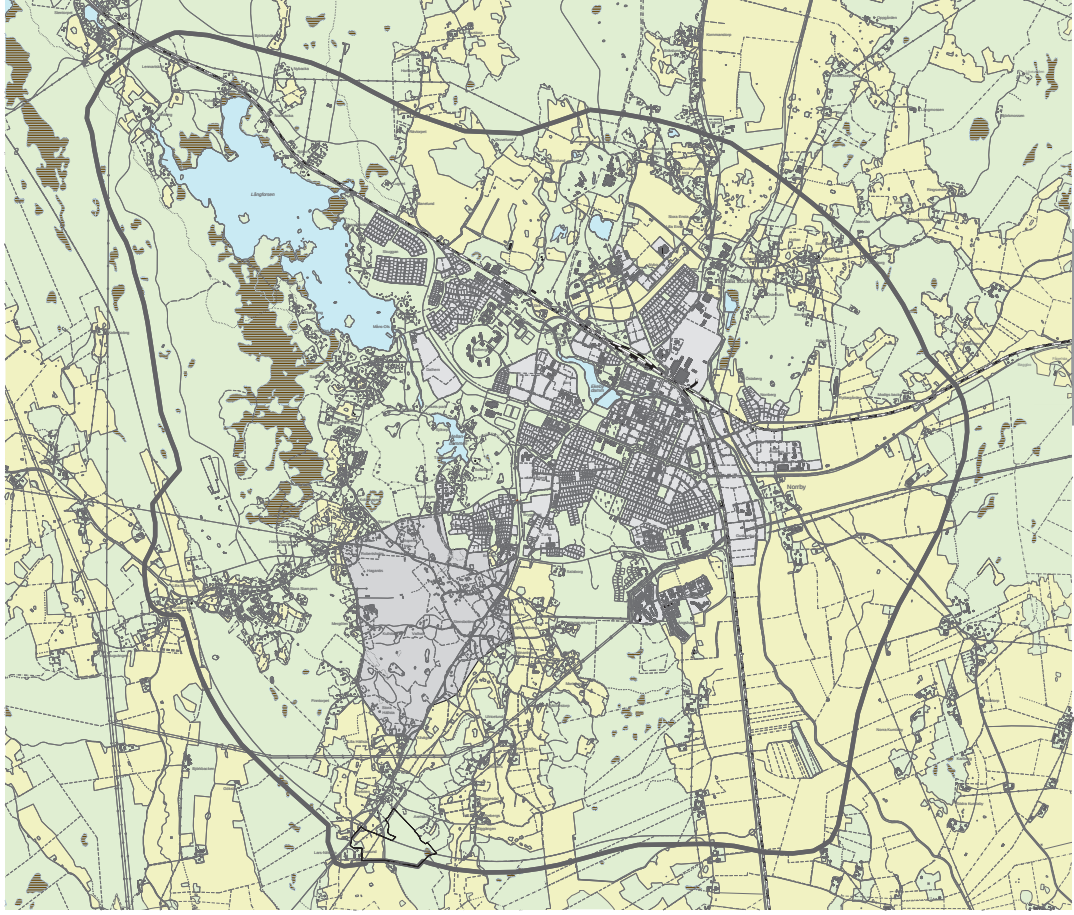

Plan för Sala stads och MKB:ns områdeavgränsning.

Tidsmässig avgränsning

Planeringshorisonten för Plan för Sala stad är 2024, vilket även är avgränsningen för miljökonsekvensbeskrivningen. Det kan dock uppkomma konsekvenser som påverka miljön långt efter detta målår. När det är motiverat beskrivs dessa konsekvenser utifrån ett längre tidsperspektiv.

Saklig avgränsning

Miljöbedömningen grundar sig på planen i Plan för Sala stad, det vill säga dess framtidsbild, strategi, markanvändning och riktlinjer.

En miljöbedömning ska enligt lagstiftningen identifiera och värdera den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på: biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter.

Utifrån Plan för Sala stads förutsättningar har en avgränsning gjorts av de miljöaspekter som bedömts viktiga att belysa i MKB:n. I behovsbedömningen lyftes, förutom de lagstiftade miljöaspekterna, även buller, skyddsavstånd, energieffektivisering och transporter som strategiskt viktiga och kommer därför belysas extra i MKB:n.

3. Metod för konsekvensbedömning

För att identifiera Plan för Sala stads konsekvenser på de olika miljöaspekterna har bedömningen utgått från de värden och förutsättningar som finns idag, bland annat skyddade miljöer och objekt, riksintressen och riktvärden.

Dessa värden redovisas som inledning till varje miljöaspektgrupp i kapitel 5. I vissa fall har planen även påverkat aspekter eller sammanhang som inte är skyddade men som ändå spelar en roll i stadens helhetsmiljö. Dessa konsekvenser kompletterar beskrivningen av konsekvenser på skyddade områden och objekt.

Arbetsmetoden har bestått i att ett antal tjänstemannagrupper tillsammans har gått igenom hur planens delar, framtidsbild, strategi, markanvändning och riktlinjer, påverkar de olika miljöaspekterna. För att möjliggöra en samlad beskrivning har miljöaspekterna delats in i sex olika grupper enligt lista till vänster.

Tjänstemännen har representerat byggenheten, miljöenheten, tekniska kontoret och enheten för planering och utveckling samt HESAB (dotterbolag till Sala-Heby Energi som arbetar med energieffektivisering). Både positiva och negativa konsekvenser har listats så väl som konsekvenser med eller utan betydande miljöpåverkan. Som hjälp i bedömningen och diskussionen har grupperna utgått från ett antal frågor kopplade till de identifierade värdena och skyddade miljöerna. Grupperna har även föreslagit åtgärder för att minska planens negativa konsekvenser.

Osäkerhet i bedömningen

På grund av att Plan för Sala stad är en fördjupning av översiktsplanen med fokus på den fysiska utvecklingen av Sala stad har det främst blivit de fysiska miljöaspekterna som bedömts i miljökonsekvensbeskrivningen. Beskrivningarna och bedömningarna har legat på en övergripande strategisk nivå vilket i vissa fall gjort det svårt att bedöma detaljaspekter inom miljöområdet. Den övergripande nivån på planen har därför fått återspeglas även i konsekvensernas detaljering. Den strategiska nivån i miljökonsekvensbeskrivningen gör att bedömningarna får anses vara av osäker karaktär.

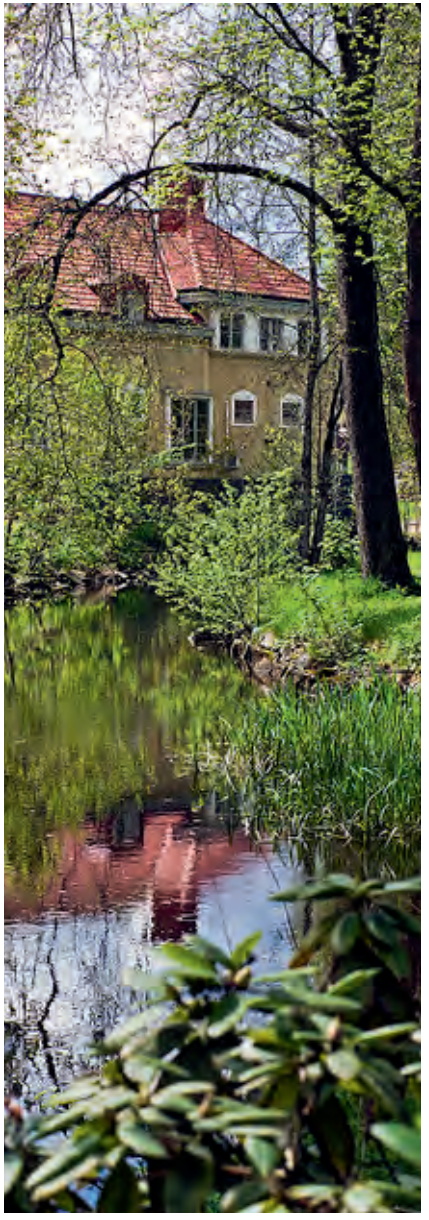

Miljöaspekter i MKB:n

- Naturmiljö
  (biologisk mångfald, mark, djurliv och växtliv, riksintresse)
- Kulturmiljö
  (landskap, bebyggelse, riksintresse, forn- och kulturlämningar samt annat kulturarv)
- Vattenmiljöer
  (gruvans vattensystem, riksintresse, våtmarker, strandskydd, vattendirektiv)
- Befolkning och människors hälsa
  (rekreation, buller, luft och skyddsavstånd, förorenad mark)
- Klimat
  (klimatpåverkan och anpassning till klimatförändringar, energieffektivisering, transporter)
- Hushållning med naturresurser
  (riksintresse, vattentäkter, grustäkter)

4. Nollalternativ

Enligt 6 kap 12 § miljöbalken ska miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs beskrivas, det vill säga nollalternativet. Nollalternativet tar stöd i gällande översiktsplan, pågående mark- och vattenanvändning, detaljplaner och miljötillstånd. Nollalternativet innebär alltså den utveckling av bebyggelse och anläggningar som skulle ske om inte Plan för Sala stad upprättades.

I dagsläget saknas det en gemensamt framtagen strategi över stadens utveckling. De plandokument som finns över staden är flera äldre detaljplaner, varav den äldsta är från 1914 och fortfarande är gällande för stora delar av innerstaden.

Nollalternativet till Plan för Sala stad bedöms vara en situation där kommunen inte driver utvecklingsfrågor i den utsträckning som förutses i Plan för Sala stad. Efterfrågetryck, opinionstryck samt kostnader för bland annat infrastruktur bedöms i högre grad avgöra lokalisering av ny byggd miljö enligt nollalternativet. Sporadiska etableringar och anläggningar skulle därför lokaliseras utifrån det enskilda fallets förutsättningar och behov. Det medför att lokaliseringen och lämpligheten av en viss funktion på platsen inte skulle vägas mot andra strategiska intressen och en övergripande uppfattning av stadens utveckling skulle saknas. Bebyggelse, verksamheter, vägar och grönområden skulle alla konkurrera om samma områden i staden. En sådan stadsplanering medför intressekonflikter och även ökade kostnader när man blir tvungen att ta konsekvenserna i efterhand. Risk finns också att befintliga värdefulla och väl fungerande miljöer förstörs. Förutsättningarna för att bedriva ett långsiktigt hållbarhets- och klimatarbete skulle i detta scenario vara otillräckliga.

5. Miljökonsekvenser

I konsekvensbeskrivningarna av planen kommer fokus främst att ligga på de skyddade och identifierade värdena eller eventuella miljöproblem som finns inom områdets avgränsning. De sedan tidigare grupperade miljöaspekterna innehåller i detta avsnitt en inledande nulägesbeskrivning, positiva och negativa konsekvenser samt åtgärdsförslag.

Naturmiljö

Förutsättningar

Väster om staden finns stora naturvärden i anslutning till gruvan, mycket tack vare den kalkrika marken. Långforsen och Ekeby mosse representerar en annan karakteristisk naturmiljö. Resten av Sala stad omsluts av vidsträckta odlingslanskap med inslag av skogsbeväxta moränkullar. I de yttre delarna av områdesavgränsningen möts staden och landsbygden.

Riksintressen

Sala kalkområde, utpekat riksintresse för naturvård och Natura 2000-område, utgörs av det sedan gammalt benämnda *Sahlberget*. Området är en naturtyp som genomgått betydande förändringar genom århundradena. Gruvbrytningstiden omvandlade Sahlberget till ett hårdexploaterat landskap med gruvbrytningsverksamhet på många platser och en etablering av bebyggelse i form av små torpbyggnader. Sahlberget bytte skepnad och gick från att vara ett skogsområde till att bli ett brukat öppet landskap där de växter och organismer som gynnas av brukande och ett öppet solbelyst tillstånd gynnades extremt. Efter gruvtiden återbeskogades Sahlberget och byggnader och gruvmiljön bäddades allt mer in i en uppväxande tallskog med inslag av ädellöv.

Kalktallskogen är idag den största i landet utanför Öland och Gotland och är med sitt läge i Mellansverige intressant tack vare en annan artsammansättning än på öarna. Orkidérikedomen är stor med ett stort antal arter som gynnas av kalkgrunden. Gynnandet märks även på övriga kärlväxter, mossor, lav och inte minst bland markväxande storsvamp. Många av arterna är sällsynta och därtill krävande på sin växtplats.

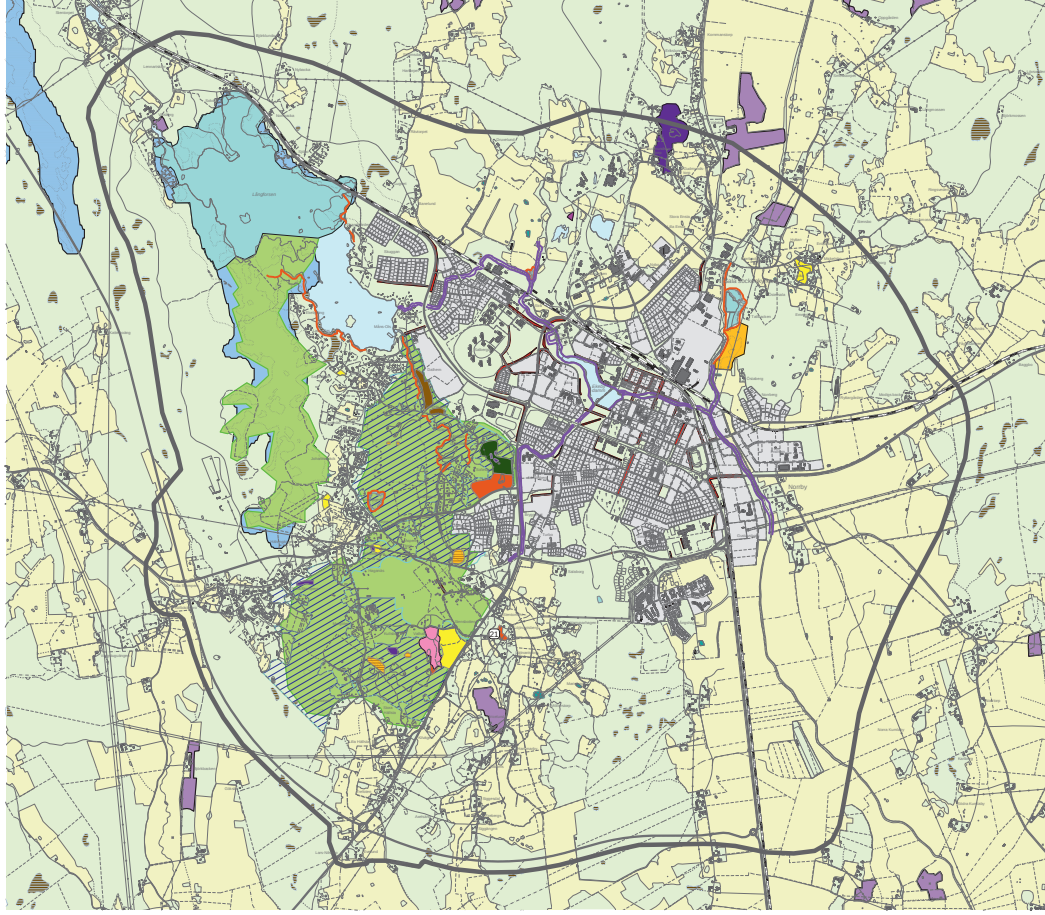

Områden och naturtyper viktiga för naturvård

- Riksintresse för naturvård
- Natura 2000-område
- Åkerholmar
- Naturminnet vid Kalkbacken
- Biotopskydd vid Gruvbyn
- Ängs och hagmarksinventering
- Naturliga ängsmarker
- Sumpskog
- Kärr
- Våtmarksinventering
- Äldre barrskog
- Ädellövskog
- Öppna hällar
- Öppen våtmark
- Spridningvägar
- Kantzon mot våtmark

Kvardröjande arter från gruvtiden finns och dessa hittas främst på och vid de öppna kalkhällar som finns kvar, kraftledningsgator samt intill gamla gruvbrott.

Ekeby mosse, beläget väster om kalkområdet är också klassat som riksintresse för naturvård. Området berörs av kalkområdet Salakalken, vilket i hög grad satt sin prägel på våtmarkens vegetation. Största delen av området är öppen myr med utpräglad rikkärrsvegetation. Ekeby mosse hör till de största rikkärren i Västmanlands län och besitter stora floristiska värden. Särskilt mossfloran är artrik, men det finns även ett flertal krävande arter bland kärlväxter, inte minst flera orkidéer. Riksintresseområdet för naturvård vid Sala kalkområde sammanfaller med Natura 2000-området Salakalken som inrättats tack vare arten hällebräcka. En översyn av Natura 2000-området pågår och ytterligare arter samt habitat kommer att utpekas. Den geografiska avgränsningen justeras även.

Biologisk mångfald

Tack vare de befintliga vattenvägarna – Pråmån, Josefsdalsbäcken och Lillån – in i staden från omgivande landskap finns tre definierade stråk för biologisk mångfald. Genom dessa vattenvägar nås Stadsparken, gruvan, Salakalkens naturområde, Stadsskogen samt lertäkterna och helåkerlandskapet söder om Norrberg. Stråken är en förutsättning för att arter och organismer ska kunna röra sig och etablera sig även inne i staden. För att utgöra ett gott stråk för den biologiska mångfalden är kvaliteten på högörtsängar, ytor med bredbladiga gräs, trädbevuxna stråk som tillåts var fullskiktade, biologiskt gamla träd, död ved på land och i vatten, död ved samt håligheter i levande träd och grusytor viktiga. De nämnda strukturerna finns i de befintliga grönkilarna i varierande omfattning.

Biotopskyddsområde vid Gruvbyn

Karaktären på biotopskyddet som inrättats av Skogsstyrelsen är lövrik naturskog med ett dominerande inslag av ädellöv på friska marker. Inom biotopskyddet ryms även ett av kommunens få välutvecklade askkärr. Områdets höga naturvärden är starkt knutna till ett tidigare brukande av människan eftersom Sala gruvby tidigare låg intill området och området geografiskt är beläget på Sahlberget.

Generellt biotopskydd

Det generella biotopskyddet omfattar en rad småbiotoper i jordbrukslandskapet. De mark- och vattenområden som utgör biotopskyddsområden är alléer, källor med omgivande våtmark, odlingsrösen, pilevallar, småvatten och våtmarker inklusive öppna diken, stenmurar samt åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha. Inom dessa biotopskyddsområden får det inte bedrivas verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön.

Naturminnet vid Kalkbacken

Naturminnet inrättades 2007 på beslut av Sala kommun med stöd av miljöbalken. Området ligger på mark som ägs av Björka Mineral och omfattar ett knappt hektarstort område. Anledningen till naturminnesförklaringen är att det här går att studera stromatoliter i en avtäckt berghäll som blivit kvar sedan brytningen av kalksten. Förekomsten av de här encelliga djuren finns inte bara vid Kalkbacken utan kan i olika former ses på ett fåtal platser i urbergskalkområdet i Sala tätort.

Konsekvenser planen

Befolkningsökningen som planen har som vision innebär ett ökat tryck på alla grönområden som finns i och runtom staden. Detta medför ökat slitage på framför allt marken med dess organismer vilket kan leda till negativa konsekvenser. Strandzoner är extra känsliga för slitage och arters förmåga att leva och spridas kan försämras mycket. Anläggandet av nya stråk för motion och rekreation kan dessutom leda till skador och barriäreffekter i grönstrukturen vilket kan innebära negativa effekter på vissa känsliga arter. Vissa specifika miljöer, som de öppna kalkhällarna, är dock beroende av ett måttligt slitage och kan därför reagera positivt, såvida besökstrycket går att styra till viss del.

Både helt nya bostadsområden och omvandlingsområden ansluter nära områden klassade som riksintressen. Detta kan leda till ett ökat besökstryck på riksintresseområdena då fler kan använda områdena för rekreation vilket kan medföra negativa konsekvenser i form av slitage.

Vid en förtätning av innerstaden riskeras den begränsade grönstrukturen som finns inne i staden att byggas bort vilket skulle vara negativt för både rekreation och den biologiska mångfalden.

Vissa av områdena för nyexploateringar och omvandlingsområden är lokaliserade i områden som i bilaga 2:1, *Sala tätorts grönstruktur* blivit klassade som mycket värdefulla miljöer som ska bevaras. Att dessa områden tas i anspråk bedöms ge negativa konsekvenser för naturmiljön.

Planen föreslår inga åtgärder för att undanröja befintliga barriärer vilket är en av de nödvändiga delar som måste till för ett långsiktigt säkerställande och utvecklande av stadens grönstruktur. Markanvändningskartan visar dessutom på att några av stadens viktiga gröna kilar, där det idag finns fungerande grönstruktur, bryts av nytillkomna barriärer och utbyggnad av bostäder i landskapet vilket kan medföra stora negativa konsekvenser då vissa biologiska funktioner kan komma att upphöra.

I Salas utkanter finns de sista resterna av gruvarbetartorpen från silvergruvans storhetstid. Områdena har karakteristisk bebyggelse och växtlighet och är en viktig bärare för biologisk mångfald. Mycket av miljön har redan gått förlorad och ytterligare förtätningar i detta gamla odlingslandskap riskerar att leda till stora negativa konsekvenser.

Planen har identifierat områden i staden där det råder stor brist på grönstruktur. Tillförsel av grönska i dessa områden leder inte bara till bättre livsmiljöer för människor utan kan även genom strategisk placering koppla på den befintliga grönstrukturen i staden vilket kan bidra till ökad biologisk mångfald och därmed ge positiva konsekvenser.

Planens satsningar på att utveckla den biologiska mångfalden på vissa strategiska platser bedöms innebära en positiv konsekvens då hela stadens biologiska mångfald genom detta kan förbättras.

Åtgärdsförslag

Plan för Sala stads utvecklingsvision för boende är förtätning i staden, naturnära lägen och strandnära lägen. Detta riskerar att stå i konflikt med arbetet att utveckla och förbättra stadens skogar och våtmarker. Vid exploatering och förtätning behöver därför stor hänsyn tas till de biologiska och rekreativa värdena genom att bevara och stärka grönkilarna in till staden, säkra de korridoravsnitt av grönska som redan idag har alla de strukturer som behövs för en biologisk fungerande zon samt arbeta med att skapa nya grönområden i områden som lider brist på sådana.

Plan för Sala stad bör ytterligare lyfta fram stadens gröna samband. Inte endast bevarande och stärkande av de befintliga grönkilarna, utan även påbyggnaden av dessa där nya bostadsområden skapas. Även om planen tar upp betydelsen av grönkilar och korridorer, men för att de gröna strukturerna i framtiden ska få det innehåll i form av struktur, arter och habitat som krävs, måste grönstrukturen tillmätas samma vikt som övrig infrastruktur i staden.

Vid planläggning av närströvskogar för utveckling eller förtätning måste rekreationssambanden alltid stå i fokus. Detta kan ske genom bestämmelser kopplade till en åtgärdsplan. Detta gäller framförallt runt Långforsen, längs med dammsystemet och vid Stadsparkens upplevelsevärden. Vid kommande planläggning vid sådana områden bör den biologiska mångfalden särskilt belysas genom naturvärdesinventeringar och artinventeringar som underlag i planprocessen.

Skogsområdena väster om Sala är klassade som riksintresse för naturvård och Natura 2000, och innehar höga biologiska värden. Genom närheten till staden har områdena fått en central betydelse som när- och rekreationsområden för motion och natur- och kulturupplevelser. Området är begränsat till ytan redan idag och för att kunna behålla sina värden vid en ökad befolkning är det viktigt att området inte ytterligare minskar i areal.

Vattendragen i Sala har flera funktioner. De är en viktig miljö för vattenanknuten biologisk mångfald, vandringsleder för fisk, bäver och utter, recipient för omgivande landskap, samt omhändertagare av dagvatten från omgivningen. Det är viktigt att ytterligare fokus läggs på vattendragen som viktig livsmiljö för olika arter och på att vattnet som återbördas till vattendragen inte försämrar vattenkvaliteten. Genom vattenparker kan detta lösas på samma gång som allmänhetens kunskap i frågan ökar och de kan även tillföra estetiska värden genom en välgenomtänkt gestaltning och skötsel.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för naturmiljön då värnandet och skyddet av värdefull natur kan få stå tillbaka mot nya etableringar. I nollalternativet styrs lokaliseringen av ny byggd miljö i relativt hög grad av efterfrågan, opinionstryck samt kostnader. Nollalternativet ger inte ett särskilt uppmärksammande av utvecklingen av nya grönområden, stråk för rekreation och biologisk mångfald vilket är negativt jämfört med Plan för Sala stad.

Kulturmiljö

Förutsättningar

Silverbrytning i Sala har ursprung från tidig medeltid, men först 1512 fick Sala silvergruva sina privilegier. Förutom silver kunde också bly och zink utvinnas i gruvdriften. Under 1500-talet hade gruvan sin storhetstid och var då en av landets viktigaste industrier. Det var med silver från Sala som Sverige kunde betala sina utlandsskulder och påbörja uppbyggandet av Sverige som stormakt.

Sala gruvby växte fram intill silvergruvan under 1400-och 1500-talet och hade vid 1600-talets början fått sådan omfattning att Karl IX lät utforma ett förslag till stadsprivilegier för gruvbyn. Den befintliga gruvbyn var dock ostrukturerad och låg i en svårbyggd och kuperad terräng. Gustaf II Adolf lät därför istället grundlägga bergsstaden Sala på slätten några kilometer från gruvan. Staden anlades efter en rutnätsplan och fick sina privilegier den 1 april 1624. Stadsbyggnadsidealet med rutnätsstäder kom till Sverige på 1600-talet främst tack vare att de var lättare att brandskydda än de täta asymmetriska medeltidsstäderna, gatorna var lättframkomliga och husen inte stod så tätt. Rutnätet skapade även ett ordnat stadsmässigt utseende som gick att bygga på i valfri riktning.

I och med industrialismens intåg flyttade fler människor till Sala. 1873 kom järnvägen till staden och stationshuset uppfördes. I 1879 års stadsplan infogades området mellan Lillån och järnvägen och området byggdes fram till 1920 främst ut med flerbostadshus med ljusa putsade fasader, men också en del större villor. Jugend var den dominerande arkitekturstilen i området. I och med den nya planen fördes även grönskan in i staden i form av trädkantade gator, esplanader och promenadparker på Lillåns holmar med omgivande stränder. Mark reserverades också för den blivande Stadsparken och för planteringar utmed Ringgatan och Kålgårdsgatan. Torgets läge i staden markerades i norr och söder med tillkomsten av Södra och Norra Esplanaden.

Under 1900-talets början växte staden både söderut, västerut och norrut med villastadsdelar som Vasastaden, Västermalm och Norrmalm. Sedan dess har villabebyggelse, flerbostadshus och verksamheter kontinuerligt vuxit fram runt den historiska rutnätsstaden.

Riksintresse för kulturmiljövård – Sala silvergruva och Sala bergstad

Gruvmiljön vid den för Sverige mycket betydelsefulla Sala silvergruva med det tillhörande vidsträcka dammsystemet och lämningarna efter gruvbyn är unik för landet. Salas innerstad har starka anor från 1600-talets stadspolitik och strävan att utveckla bergshanteringen och är genom detta en av landets få bergsstäder.

Fornlämningar

Stora delar av planområdets centrala delar ligger på ett äldre stadslager som räknas som fast fornlämning, med beteckningen Sala stad 62:1. Fornlämningen tillhör kategorin Bebyggelselämningar – boplatser och visten och är daterad till medeltid och nyare tid. Fornlämningen beskrivs som ett *kulturlager: stad* och en rad utgrävningar i området visar exempel på bebyggelsestrukturer, konstruktioner, slagg från hyttor och smeder, keramik och hushållsföremål. På flera platser har spår hittats efter branden år 1736.

Kyrkor

De tre kyrkorna Sala sockenkyrka, Kristina kyrka och Norrby kyrka är alla uppförda före 1940 och därmed skyddade enligt kulturminneslagen. Det innebär att kyrkobyggnader och kyrkotomter skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.

Byggnadsminnen

Det finns tre byggnadsminnen inom Plan för Sala stads områdesavgränsning: Norrmanska gården, gamla varmbadhuset och prästbostaden i Videbo, placerad längs med Saladammsvägen vid planområdets norra gräns. Ett byggnadsminne definieras i kulturminneslagen som en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde.

Kulturlandskapets bevarandevärden

Odlingslandskapets biologiska värden är mycket stora, särskilt på slåtter och betesmarker, som ett resultat av mycket lång och kontinuerlig kulturpåverkan. Detta mångformiga växt- och djurliv är beroende av att vi även i framtiden brukar och hävdar marken.

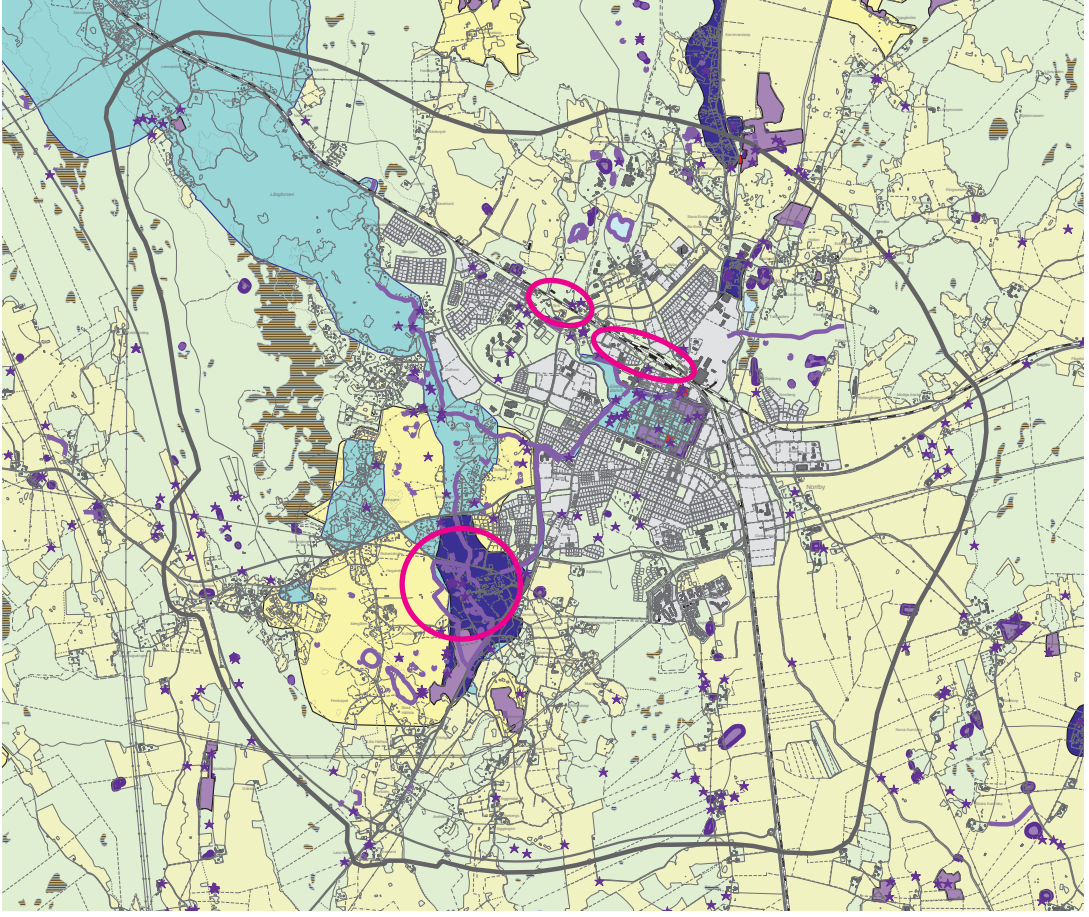

Områden viktiga för kulturmiljö

- Riksintresse kulturmiljövård
- Bevarandevärda odlingslandskap
- Värdefulla ängs- och hagmarker
- Kulturminnesvårdsprogram
- Byggnadsminne
- Värdefulla industriminnen
- Fornlämningar: område och objekt

Länsstyrelsen inventerade och pekade 1991 ut områden för *bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden*. Välbevarade odlingslandskap med dess bebyggelsestruktur, fornlämningar och fördelning av olika markslag utgör enligt programmet en natur- och kulturmiljöresurs av stort värde.

Konsekvenser planen

I huvudsak kommer ett genomförande av vad som föreslås i Plan för Sala stad att vara positivt för kulturmiljön i planområdet. Genom att riksintresseområdet uppmärksammas och riktlinjer anges för ändringar av bebyggelsen i stadskärnan ges positiva konsekvenser för riksintresset Sala bergstad. En förtätning av innerstaden och en därigenom ökad användning av områden med höga kulturhistoriska värden gör kulturmiljön mer angelägen.

Planens ambitioner kring förskönin av innerstaden samt att ny bebyggelse skall hålla hög arkitektonisk kvalitet ger positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genom tillägg av god kvalitet och med grön förtätning, kan kvartersformer i stadskärnan tydliggöras och kulturmiljövärdena i staden som helhet stärkas.

En förtätning i innerstaden kan ge negativa konsekvenser för riksintresseområdet Sala bergstad om exploateringen blir alltför omfattande eller görs ovarsamt. Vid utveckling av de Östra kvarteren är det viktigt att kulturvärden i befintlig bebyggelse beaktas. Byggnader med någon av de högre värdeklasserna enligt byggnadsinventeringen för innerstaden bör bevaras.

Inriktningen att utveckla handeln och skapa utrymme för fler aktiviteter i innerstaden innebär positiva konsekvenser för kulturmiljön då det kan leda till en utveckling av hela innerstadens miljöer. Vid en utveckling av dagligvaruhandel i externa lägen uppstår risk för negativa konsekvenser för bl.a. kulturmiljön, då handelsetableringar utanför stadskärnan kan medföra att handeln i innerstaden minskar med tomma butikslokaler och en mindre betydelsefull innerstad som följd.

En alltför stark fokusering kring de kulturmiljövärden som berör gruvan och tiden då Sala stad byggdes på 1600-talet kan leda till negativa konsekvenser för kulturmiljön som helhet då det i Sala även finns flera exempel på värdefull bebyggelse med arkitektur av god kvalitet från 1800- och 1900-talen. Byggnadsinventeringen för innerstaden behandlar bebyggelse byggd ända fram till och med modernismen och är därför ett bra verktyg för att uppmärksamma även sentida bebyggelse.

Flera av planens omvandlings- och nyexploateringsområden ligger inom riksintresse för kulturmiljövård. För omvandlingsområden som Kolarhagen, Styrars, Stampers och Johannisbäck finns särskilt stora risker för negativa konsekvenser för kulturmiljön. Eventuell nytillkommande bebyggelse måste där utföras i högst begränsad skala och omfattning. Även Gudmundstorp riskerar negativa konsekvenser vid förtätning och omvandling av fritidshus till permanentbostäder.

Riksintresset vid Ekeby damm riskerar att få negativa konsekvenser med nytillkommande bostäder vid Strandvägen. Ny bebyggelse skulle även kunna innebära negativ effekt på Väsby kungsgårds kulturhistoriska värden samt bostadsområdet Åkra. Konsekvenserna mildras om tillskapande av nya bostäder istället sker genom påbyggnad av våningar på befintliga bostadshus i Åkra. Ett utökat parkeringsbehov behöver inte påverka Stadsparken och Ekeby damm om den idag breda Strandvägen byggs om för gatuparkering.

Markförhållandena omkring Långforsen berättar idag tydligt om hur vattnet dämts upp; ett intryck som riskerar att gå förlorat om marken höjs av nybyggnadsskäl. Genom att nya bostadsområden placeras en bit ifrån strandkanten bedöms sådan etablering inte ge större negativa konsekvenser för riksintresset kring Långforsen.

Stora delar av innerstaden är fornlämningsområde. Ombyggnader och nyuppförande av byggnader kommer att få konsekvenser för fornlämningar i kulturlager. Fornlämningsområdena kommer inte att kunna lämnas orörda på platser där bebyggelse tillkommer, men om arbete utförs enligt de lagkrav som finns för skydd av fornlämningar bedöms konsekvenserna vara av begränsad betydelse.

Inom planområdet finns tre byggnadsminnen, men det finns även flera andra byggnader i innerstaden av byggnadsminnesklass. Samtliga dessa byggnader bedöms få samma positiva konsekvenser som övrig bebyggelse i innerstaden genom förtätnings- och försköningsambitioner.

Planområdets tre kyrkor bedöms påverkas olika av planen. Konsekvenser för Kristina kyrka bedöms som positiva på samma sätt som för övrigt konstaterats om innerstadens bebyggelse. För Sockenkyrkan bedöms den föreslagna bostadsexploateringen i norra Mamre ge måttliga negativa konsekvenser för upplevelsevärdet av kyrkan och kyrkomiljön då bostäderna är planerade nära intill kyrkomiljön. Norrby kyrka utgör ett tydligt landmärke för staden och utgör tillsammans med det omgivande landskapet en värdefull entré till staden från öster. Genom att bevara åkerlandskapet öppet söder om riksväg 72 skapas ett respektavstånd omkring kyrkomiljön och upplevelsen av kyrkan med dess omgivning bevaras vilket medför positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genomförandet av den sista etappen av förbifarten öster om kyrkan kan komma att påverka upplevelsen av landskapet omkring Norrby kyrka, samtidigt som den gör att fler får ta del av vyn mot kyrkan vilket kan vara positivt för kulturvärdena.

Planens övergripande inriktning på framtida markanvändning bedöms ge positiva konsekvenser för kulturlandskapet. Genom att en särskild grönstrukturplan upprättats och blir en del av Plan för Sala stad minskar risken för negativa konsekvenser för kulturlandskapets värden.

I bilaga 2: *Planeringsförutsättningar* behandlas institutioner och bebyggelseanläggningar. Värnande och användande av landmärken kan få mycket positiva konsekvenser för kulturmiljön.

Åtgärdsförslag

Genom att även lyfta fram yngre bebyggelsemiljöer och göra stadens årsringar tydligare, minskar risken att värdefulla byggnader rivs eller förvanskas. När förtätning genomförs i den gamla rutnätsstaden skall dessa ske utan att kvartersformer och bebyggelsekaraktär påverkas.

För att behålla befintlig småskalig karaktär vid nyetablering eller förtätning i områden utanför stadskärnan kan förtätningen koncentreras omkring en ny gata istället för en gles förtätning med ny bebyggelse invid den befintliga. Förtätning i dessa områden bör utföras i liten skala med begränsade byggrätter samt friliggande uthus och garage som bibehåller miljöernas småskaliga och utpekat värdefulla karaktär.

Vid exploatering för bostäder inom områden som berörs av riksintressen behöver särskild uppmärksamhet ägnas åt tillkommande byggnaders påverkan på riksintresse, samt hur konsekvenserna kan minimeras.

För att bevara kyrkomiljöernas upplevelsevärden bör ny bebyggelse placeras med respektavstånd från kyrkorna samt ges en utformning som fungerar väl i miljön. Detta bör utredas vid detaljplaneläggning.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för kulturmiljö då anpassning och hänsyn till kulturmiljövärden i samband med ny bebyggelse riskerar att få stå tillbaka. Salas värdefulla och unika stadskärna kan vara en stor potential för Salas utveckling som boendemiljö och turistattraktion, men uppmärksammas inte tillräckligt i nollalternativet. Lokaliseringen av ny bebyggelse i nollalternativet styrs inte av ett helhetstänk för att värna hela stadens bild, utan styrs i relativt hög grad av efterfrågetryck från enskilda markägare, opinionstryck samt kostnader. Då fördjupningen av översiktsplanens förslag att bygga Norrlänken ger stora negativa konsekvenser för kulturmiljövärden genom sin placering, är nollalternativet mer positivt för kulturmiljön för dessa områden. Plan för Sala stad anger flera områden som har värdefull kulturhistorisk miljö som möjliga för bostadsförtätning, nollalternativet kan därför innebära att bebyggelsens negativa påverkan kan förväntas bli något mindre.

Vattenmiljöer

Förutsättningar

Sala silvergruvas damm- och kanalsystem är skapat för industriändamål och har sin början norr om Broddbo och passerar silvergruvan på sin väg mot Ekeby damm. I systemet ingår ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar. Anläggningsarbetet påbörjades under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till en bit in på 1800-talet. Syftet var att tillfredställa gruvverksamhetens behov av vatten i bok- och vaskverk samt vid vatten- och bergsuppfodringsverk. Sjöar och kanaler som Långforsen, Ekeby damm, Olov-Jons, Silvköparen med flera byggdes under denna expansiva period i Salas historia.

I och med ångkraftens intåg i slutet av 1800-talet minskade vattensystemet i betydelse som kraftkälla i gruvan och underhållsarbetet på en del dammanläggningar minskade. Några regleringssystem tillhör dock undantaget och underhålls än i dag på grund av dess betydelse för att reglera vattensystemet.

Riksintresse

Dammsystemet i Sala kommun ingår i Riksintresset för kulturmiljövård – Sala silvergruva och Sala bergsstad. De bevarandevärda inslagen i miljön rörande dammsystemet beskrivs som: Vidsträckta fördämningssystem, till delar från 1500-talet, avsedda för gruvans vattenförsörjning. Ekeby damm är den del av gruvans vattenförsörjning som ligger i direkt anslutning till Sala stad.

Hela silvergruvans vattensystem har klassats som en nationellt värdefull vattenmiljö tack vare just de kulturella värdena.

Våtmarksinventeringen (VMI)

Långforsen och Ekeby mosse strax utanför Sala tätort har i våtmarksinventeringen bedömts som en gemensam enhet av våtmarkstypen ”våtmarkskomplex”. Namnet till trots är Ekeby mosse faktiskt ett rikkärr, en mosse får allt sitt vatten genom nederbörd medan myrar och kärr även tar emot angränsande markers grundvatten. Den höga kalkhalten i regionen åstadkommer en basisk miljö med hög artrikedom, vid våtmarksinventeringen noterades drygt 80 olika växtarter. I rapporten konstateras också att området endast har lidit en svag hydrologisk påverkan till följd av mänsklig aktivitet. Tack vare detta hamnar Långforsen och Ekeby mosse i den mest betydelsefulla gruppen enligt VMI:s klassificering. I naturvårdsplanen upprättad av Västmanlands länsstyrelse förbjuds dikning, täkt och skogsodling vid Ekeby mosse. Dessutom ligger mossen inom riksintresse för naturvård, medan Långforsen berörs av gruvområdets riksintresse för kulturmiljövård.

Strandskydd

Våra stränder har stor betydelse för både människor, djur och växter. För oss människor är strandmiljöerna en källa till både naturupplevelser, fysisk aktivitet och avkoppling. Tillgängliga stränder är också en förutsättning för vår möjlighet att utöva allemansrätten, vår unika rätt att fritt uppehålla oss på andras mark för friluftsliv. Liksom skogens bryn är stränderna en artrik miljö. Övergången mellan land och vatten ger förutsättningar för flera olika miljöer där många strandnära djur- och växtarter lever. En orörd strandzon har också en viktig funktion som biologiskt filter. Vattnet renas genom att partiklar binds och näringsämnen tas upp i växter istället för att transporteras ut i sjöar och hav.

Strandskyddets syfte är *"att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten",* enligt lag (2009:532).

Strandskyddet innefattar alla kuster, sjöar och vattendrag oavsett storlek. Det skyddade området är 100 meter från strandkanten såväl på land som i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. Små vattendrag har ett reducerat skydd på 25 meter. En utvidgning kan göras upp till 300 meter om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften. Strandskydd innebär förbud att vidta en rad åtgärder inom det skyddade området.

Vattendirektivet

Den svenska vattenförvaltningen har sitt ursprung i ett EU-direktiv från 2000 och infördes i svensk lagstiftning 2004. Tillämpningen innebär att alla vatten ska ha en "god status" senast 2015 och att dessa vattens kvaliteter inte heller får försämras.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt och Sala kommun ingår i vattendistrikten Norra Östersjön och Bottenhavet. År 2009 togs ett viktigt steg i arbetet då förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer togs fram för samtliga vattendistrikt.

Kartläggningen av Sveriges vatten visar att nästan alla grundvattenförekomster inom de fem distrikten uppnår god kemisk och kvantitativ status. Däremot är det nästan hälften av allt ytvatten som inte uppfyller god vattenstatus enligt nuvarande bedömningsgrunder. Faktorer som påverkar dessa vattenkvaliteter är bland annat miljögifter, försurning, övergödning, fysiska ingrepp och ändrade klimatförhållanden.

När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer: Inom planområdet finns inga grundvattentäkter. Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status. främst på grund av övergödning men även på grund av bland annat för höga värden av tungmetaller. Samtliga vattendrag har god kemisk status.

Konsekvenser planen

Utveckling av nya bostäder vid Skugganvägen bedöms ge negativ miljöpåverkan för vattenmiljöer då det både finns en översvämningsrisk i området och markarbeten kan skada gruvans vattensystem.

Uvecklingsområdet för bostäder vid Strandvägen bedöms ha negativa konsekvenser för vattenmiljö då området ligger inom område som har risk för översvämning. Även upphävandet av strandskyddet kan ge negativa konsekvenser för vattenmiljön.

Utveckling av bostadsområden i Viksberg bedöms ge negativa miljökonsekvenser för vattenmiljöer då det kan påverka och ge negativa konsekvenser för strandskyddet och biologiska värden. Utbyggnaden ger även stor risk för fragmentering av spridningsvägar för djur och växter i och kring vattenområden. Dessutom skulle en eventuell ledningsdragning genom Ekebymosse till Ekebyäng för VA-försörjning av Viksberg ge betydande negativa miljökonsekvenser då det ger störningar vid anläggandet och även vid underhåll. Tydligast negativa miljökonsekvenser får planen om strandskyddet upphävs eller inskränks.

Genom att utveckla kulturstråket mellan Sala silvergruva, Måns Ols och stadskärnan ökar förståelsen för gruvans vattensystem. Detta bedöms vara en positiv miljökonsekvens för vattenmiljöer och riksintresset för gruvans vattensystem.

Vattenområdet runt Långforsen är en viktig spridningsled i landskapet för en mängd vattenanknutna arter. I vattendraget förekommer ett antal rödlistade och sällsynta arter, varav utter är en av dem. Uttern är dessutom uppsatt på Habitatdirektivets lista och har därmed ett strikt skydd och kommunen har därmed skyldighet att säkra utterns fortlevnad. Det krävs därför en miljökonsekvensutredning för hur uttern påverkas av planen.

Även om utvecklingsområdena för vattennära bostäder inte är placerat inom strandskyddsområden så ger den ökade befolkningen ett ökat tryck på stränderna vilket kan ge negativa miljökonsekvenser för de många djur- och växtarter som lever i och kring vattenmiljöerna.

Planens omvandlingsområden för bostäder kring våtmarker och sjöar kan ge negativa miljökonsekvenser om de befintliga grusvägar som går till området asfalteras då det leder till öka dagvattenavrinning vilket ger ökade mänger föroreningar och grumling i våtmarkerna och sjöarna. Även saltning vintertid medför belastning på vattenmiljöerna.

Med större befolkning blir det fler som ansluts till vatten- och avloppsledningar, och därmed mer avloppsvatten som ska renas. Konsekvenserna vid ett ökat avloppsvattenflöde genom reningsverket blir att mängden näringsämnen till Sagån ökar. I vattenförvaltningens åtgärdsprogram ska belastningen till bland annat Sagån minska då den har stora övergödningsproblem. Planen bedöms därmed ge stora negativa konsekvenser för vattenmiljöer då vattenmyndighetens åtgärdsprogram inte uppfylls.

Planen genererar mer avloppsvatten som kräver omhändertagande. Fler hårdgjorda ytor, exempelvis Fridhem, ökar belastningen på dagvattennätet, förtätningar i innerstaden tar bort grönområden vilka annars hade underlättat dagvattenhanteringen i staden och övriga nybyggnationer och omvandlingsområden leder också till ökade avloppsvatten. Detta sammantaget bedöms ge ökad näringsbelastning antingen lokalt eller i reningsverket vilket ger stora negativa miljökonsekvenser för vattenmiljöer. Dock ger planens riktlinjer vad gäller dagvattenhantering positiva konsekvenser för vattenmiljöerna.

Även planens riktlinjer för klimatanpassning ger positiva konsekvenser för vattenmiljöerna.

Planens revidering vad gäller Fridhems utbredningsområde är positiva ur ett vattenmiljöperspektiv för Isätrabäcken.

Åtgärdsförslag

För att det ska vara möjligt med utveckling av bostäder vid Skugganvägen behöver en omfattande utredning göras innan planläggning för att bedöma riskerna.

Vid nybyggnation inom områden för riksintressen behöver hänsyn tas i framtida detaljplaner. Samråd behöver dessutom tas med länsstyrelsen.

Vid restaureringen av Gröna gången – stråket mellan Jakob Mats kvarn, Mellandammen och Folkets park – behöver stor hänsyn tas för risk och säkerhet.

För att minska de negativa miljökonsekvenserna för utveckling av bostäder vid Viksberg är det viktigt att inrätta ett respektavstånd till Långforsen så att all bebyggelse hålls helt utanför strandskyddszonen för att det ska vara möjligt att långsiktigt säkerställa funktion och befintlig mångfald trots en befolkningsökning i området. Det behöver även planeras in spridningsvägar i detaljplaner i området för att underlätta för djur och växter som lever i och kring vattenmiljöer. Att tillåta bebyggelse i strandnära lägen är inte förenligt med inrättande av respektavstånd.

Genom att vid sjöarna där nya bostadsområden byggs, anlägga en eller flera publika angöringspunkter ut i vatten för exempelvis brygga för båtar och bad, får befolkningen specifika punkter att samlas på. Detta gör att övriga stranddelar inte blir lika hårt belastade för mänsklig påverkan vilket gynnar djur- och växtarter som lever i strandzonerna.

För att minska dagvattenavrinningen i omvandlingsområdena för bostäder intill sjöar, vattendrag och våtmarker bör vägarna inte asfalteras och heller inte saltas vintertid. Dessutom bör lokalt omhändertagande av dagvatten inrättas i bostadsområdena.

Genom kretsloppsanpassade avloppslösningar minskar den negativa belastningen av näringsämnen till bland annat Sagån till följd av befolkningsökning.

För att underlätta dagvattenhanteringen då fler ytor blir hårdgjorda, är det viktigt att i större utsträckning använda sig av lokalt omhändertagande av dagvatten. Exempel på det skulle kunna vara dagvattendammar, reningsanläggningar för dagvatten m. m.

I kommande planprocesser ska i de fall det är relevant prövas fördröjnings- och infiltrationslösningar för dagvatten, åtgärder för att minimera utsläpp av gödningsämnen till recipient utredas, nödvändiga livsbetingelser för vattenrelaterade arter prövas och skyddas, lämplig avvägning mellan rekreationsvärden i vattennära miljöer och exploaterings- och utvecklingsintressen.

Kommunen bör genom aktiva åtgärder så som planläggning och utbyggnad av infrastruktur, eftersträva krav på kretsloppsanpassade lösningar för enskilda avlopp.

Konsekvenser nollalternativet

Fördjupningen av översiktsplanen anger att fler antal bostäder ska tillkomma, speciellt i anslutning till vatten. Nollalternativet pekar inte ut specifika områden för etablering, men då etableringar kan styras av efterfrågan, opinionstryck och kostnader kan även nollalternativet innebära att fler bostäder byggs vattennära. I nollalternativet bedöms utvecklingen av goda dagvattenlösningar inte prioriteras i lika hög grad som i planen.

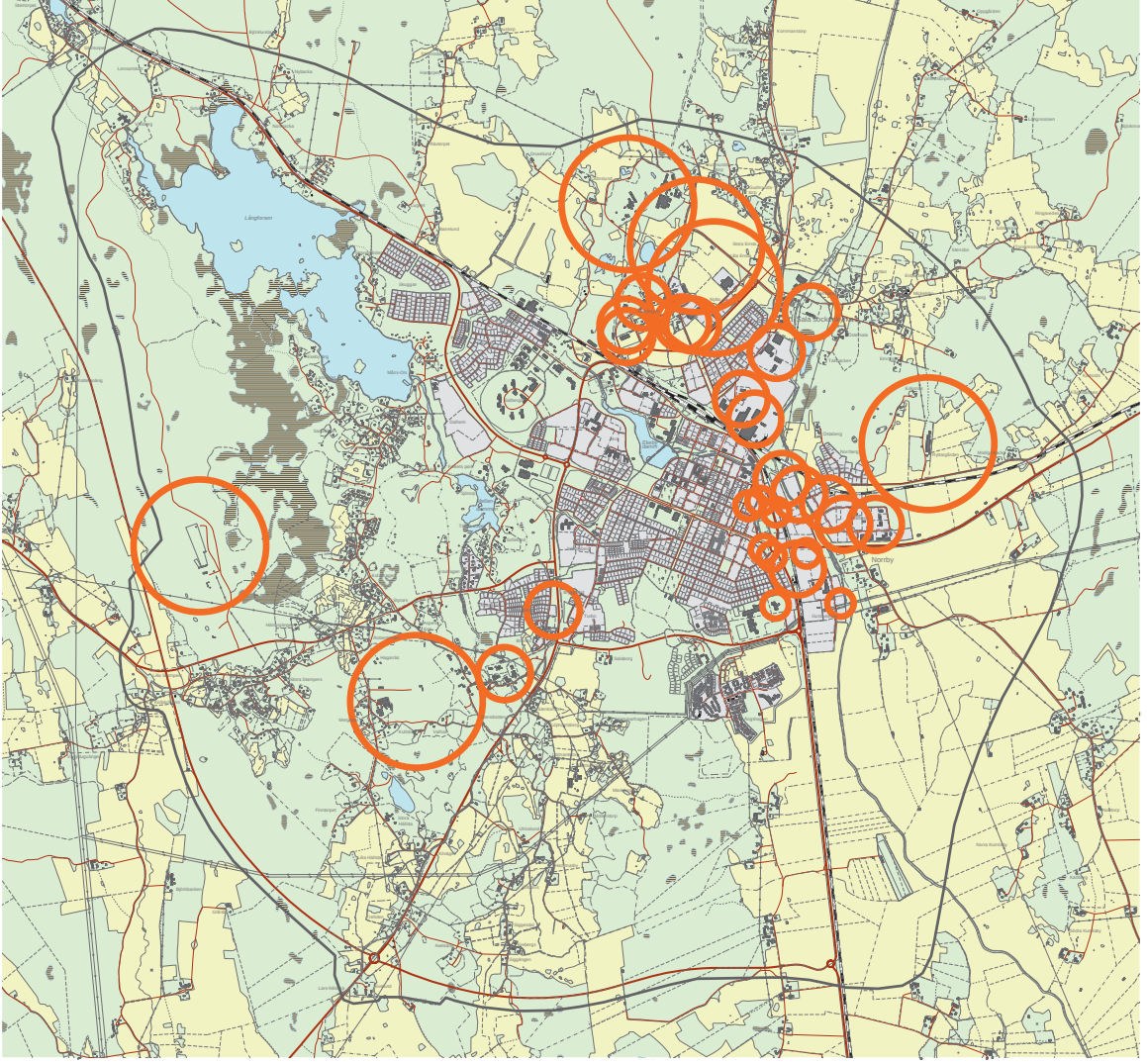

Miljö, hälsa och säkerhet

Rekommenderat skyddsavstånd 100–500 meter

Befolkning och människors hälsa

Förutsättningar

Befolkning

I Sala kommun bodde 21 596 personer vid utgången av 2012 och i Sala tätort 12 487 personer. Sala kommuns folkmängdsutveckling har historiskt sett varit positiv under de senaste decennierna. Från 1990 visade kommunens befolkningsprognos på en ökning med mellan 50 och 100 personer om året. År 1997 avstannade dock tillväxten och kommunens invånarantal har varit relativt stabil fortsättningsvis.

Ålderssammansättningen i kommunen stämmer relativt väl överens med fördelningen över hela riket. Dock är åldersgrupperna 20–30 år lite mindre och gruppen +65 år lite större än landets genomsnitt. En anledning till denna fördelning är att ungdomar i åldern 20–30 år flyttar till andra städer för att studera på högskola och universitet. Att gruppen personer över 65 år är lite större kan bero på att många salabor bor kvar i Sala kommun livet ut och att fler även flyttar tillbaka till kommunen efter sin yrkesverksamma period.

Rekreation

Grönstrukturen i Sala är rik med bland annat stora grönområden i direkt anslutning till innerstaden. Det finns två stora esplanader av främst lind i nordsydlig riktning. I området mellan Lillån och järnvägsstationen finns en mer ymnig grönska med trädplantering längs vägarna. I västra delen av Sala finns stora skogspartier som är värdefulla och uppskattade av stadsborna som närrekreationsområden. De centrala delarna av staden inhyser naturmiljöer i form av anlagda parker, rekreationsområden och närströvskogar.

Lokalisering och utformning av idrottsplatser, promenadstråk och strövområden ger möjlighet för en god hälsa, som i sin tur kan ge positiva konsekvenser som ökad trygghet och ett en levande stad när människor möts i stadens rum under dygnets olika tider.

Buller

Buller definieras som oönskat ljud och uppstår främst av väg- och järnvägstrafik, industrier, skjutbanor och motorsportsanläggningar. Buller kan även komma från restauranger och uteställen med höga ljudnivåer. Bullrets negativa påverkan på människors hälsa är bland annat sömnproblem, stress, irritation och hörselskador. Oönskat ljud kan även påverka hjärt- och kärlsystemet i form av bland annat minskad slagvolym och nedsatt blodcirkulation.

I många svenska tätorter är bullersituationen ett stort problem. Med anledning av detta fattade riksdagen 1997 beslut om en ny bullerproposition (1996/97:53). Propositionen innehåller en mängd riktvärden för trafikbuller som normalt inte får överskridas inomhus, utomhus eller vid uteplats. Enligt propositionen kan vissa avsteg från utomhusvärdena vara motiverade i stadsmiljöer som är särskilt lämpade för bostadsbebyggelse. Det kan röra sig om kompletteringar i centrala delar av staden med tydlig kvartersstruktur och täta exploateringar i goda kollektivtrafiklägen. Om det för staden i helhet finns starka skäl att bygga inom ett sådant område förutsätts en så kallad ”tyst sida”.

Inom Sala stad är järnvägen, vägar och viss industri de största bullerkällorna. För järnvägen finns två bullerutredningar framtagna av Banverket.

Luft

Kommunen har en skyldighet att genom mätningar och beräkningsprogram kontrollera luftkvaliteten i staden. Sala kommun har inte haft någon regelbunden mätning eller beräkning av luftkvaliteten de senaste åren förutom genom vissa punktinsatser på platser där det lokalt kan förekomma problem. Sämre luftkvalitet brukar till exempel kunna uppkomma på gator där det är tätt mellan byggnaderna och luftomsättningen är dålig. Under kalla vinterdagar kan dessutom luften tryckas ner mot marken och luftföroreningarna stannar kvar istället för att spridas ut av vinden.

Under de närmaste åren kommer kraven på luftkvalitet sannolikt höjas då en uppdaterad lagstiftning om miljökvalitetsnormer för luft kommer börja gälla.

Skyddsavstånd

En mängd olika verksamheter kan ge miljöstörande effekter i form av farliga kemikalier, lukt- och bullerstörningar och risk för brand och explosion. Dessa risker påverkan människans hälsa både direkt och indirekt på kort och lång sikt. För att undvika denna negativa påverkan och konflikter mellan industriella verksamheter och bostäder krävs korrekta skyddsavstånd. Några exempel på verksamheter med omgivningspåverkan inom Sala stad är: vägar, järnvägar, kraftledningar, kraftvärmeverk, explosiva ämnen, avfallsanläggningar och reningsverk.

Förorenad mark

I Sala stad råder speciella förhållanden när det gäller förorenad mark på grund av den gruvverksamhet som bedrivits under flera hundra år. Avfall och restprodukter från brytning och behandling av silvret påverkar i dag staden genom förhöjda metallhalter i marken. Största problemen skapar bly, arsenik, kvicksilver och kadmium. Störst risk för människors hälsa är om man får i sig kontaminerad jord eller äter växter som tagit upp metallerna ur marken de odlats i. För att hantera denna situation har platsspecifika riktvärden för metallföroreningarna tagits fram som används vid all nyexploatering.

Konsekvenser planen

Planen innebär en satsning på ett utökat utbud av både kollektivtrafik, bostäder, grönområden, rekreation, service och nöjesliv. Detta bedöms vara positivt för befolkningen inom planområdet men även för de som bor en bit ifrån Sala stad.

Planen medför möjlighet till befolkningsökning. Detta kan medföra negativa konsekvenser för dagens befolkning om inte skola, fritidsaktiviteter m. m. växer i samma omfattning. Om dessa inte byggs ut i samma omfattning kan det bli svårt att få delta i olika aktiviteter.

Genom den breddning av bostadsutbuden som planen strävar mot kan det bli ökade flyttkedjor i Sala. Anläggandet av attraktiva bostäder för den äldre generationen kan medföra att villabebyggelse frigörs vilket möjliggör inflyttning av unga familjer. Detta bedöms som en positiv konsekvens för befolkningen.

Genom att värna tätortsnära grönområden och utveckla stråk och entréer till grönområden blir det positiva konsekvenser för rekreation då tillgängligheten och sammankopplingen ökar.

Utveckling av bostäder vid Strandvägen tar viktig rekreationsmark i anspråk vilket är negativt, men områdets placering mitt i ett grönstråk ger goda förutsättningar till sociala och rekreativa värden för de boende. Vid en exploatering av tennisbanorna försvinner möjligheten till rekreation på dessa vilket bedöms som negativt.

Genom att förtäta innerstaden med fler bostäder kan bebyggelsen tillkomma i bullerutsatta lägen nära järnvägar och trafikleder, vilket kan göra att ett större antal människor blir bullerstörda och utsatta för luftföroreningar. En satsning på kollektivtrafik samt service och handel på gång- och cykelavstånd skulle istället minska trafiken och därmed minska både buller och luftföroreningar.

Planens vision är en befolkningsökning. Trafiken inom planområdet kommer sannolikt att öka till följd av detta då fler människor behöver fler transporter och varor vilket

ger negativa konsekvenser ur bullersynpunkt. Etableringar av nya bostäder i externa lägen ökar bilberoendet vilket leder till mer biltrafik.

Planen satsar på nya förbifarter som ska minska transporter och genomfartstrafik genom de centrala delarna av Sala. Detta bedöms förbättra bullersituationen i centrum och även minska farliga trafiksituationer med tunga transporter nära bostadsområden då trafiken förflyttas från Sörskogsleden till mer externa lägen utanför tätare bostadsbebyggelse. Förbifarterna minskar även luftföroreningar inne i staden då tung trafik flyttar ut.

Verksamheter

Planen visar på nya och utökade platser för verksamheter/industrier inom Sala stad. Detta bedöms öka både luftföroreningar och bullrets negativa konsekvenser både direkt från verksamheten plus att antalet transporter till/ inom områdena kommer att öka. Däremot kan verksamheter nära stationen och centrum göra att de anställda vid företagen kan ta sig till arbetet utan bil vilket är positivt.

Kraftvärmeverket i Sala ligger centralt och en ökad användning av fjärrvärme kan öka antalet bullrande transporter till området. Även själva anläggningen kan bullra mer vid ett högre tryck. En ökad användning av fjärrvärme leder till minskade utsläpp jämfört med enskild uppvärmning och därmed positiva konsekvenser för luften. Utvecklingsområdet för bostäder vid Viksberg ligger utanför fjärrvärmenätet vilket ger negativa konsekvenser för utsläppen till luften.

Runt Rättspsyk planeras verksamhet med skyddsavstånd på 100–200 meter från bostadsbebyggelse. Planen bedöms kunna medföra negativa konsekvenser för människors hälsa för boende på Rättspsyk om bullrande verksamhet etableras sig i direkt anslutning.

Planen medför nyetablering i områden med mycket djurhållning vilket riskerar medföra negativa effekter på människors hälsa i form av lukt och allergier. Dock är det inte bara negativt med tätortsnära djurhållning, ur folkhälsoperspektiv kan möjligheten till djurhållning öka tillgången till rekreation.

De metallföroreningar som finns i Sala tätort medför att provtagning i enlighet med framtagen strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort behöver ske för att bedöma risker för människors hälsa och miljö. Om provtagning visar att de platsspecifika riktvärdena för Sala tätort klaras, bedöms exploateringen inte medföra någon risk. Om platsspecifika riktvärden inte klaras behöver

åtgärder vidtas innan exploatering sker. Då osäkerhet råder kring var i tätorten föroreningarna är som störst är det svårt att bedöma ifall några av planens nyexploateringar är olämpliga. Den framtagna strategin ger en trygghet i att Sala tätorts föroreningar som gruvdriften förorsakat inte orsakar någon risk för människor hälsa eller miljö.

Åtgärdsförslag

En utbyggnad av fjärrvärmenätet till nyexploaterade områden utanför det befintliga nätet kan minska luftföroreningar. Genom att arbeta med energirådgivning och ta fram kommunala riktlinjer för energieffektivisering av bostäder och verksamheter kan utsläppen från bland annat uppvärmning minska.

För att minska bullret och luftföroreningar till de som bor och arbetar på Rättspsyk bör det närmast omkringliggande området endast tillåta icke störande verksamheter.

Genom att i planeringsprocessen av husbyggnation tänka på tysta sidor kan bullersituationen i bostäder förbättras.

För att undvika problem med nyetablerade bostäder i områden med mycket djurhållning bör planering ske så att erforderligt skyddsavstånd uppnås mellan djurhållning och bostäder.

Genom att gå med i Västmanlands luftvårdsförbund kan Sala lättare hålla sig uppdaterad på lagstiftning inom luftfrågor och får kunskapsutbyte inom området med andra kommuner i samma sits.

En förbättring av gång- och cykelvägen och kollektivtrafik underlättar förflyttning i tätorten, vilket i sin tur minskar bullret och ökar välbefinnandet.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms inte värna kommunens grönstruktur för rekreation och friluftsliv i lika stor grad som planen vilket kan göra att grönstrukturen försämras mot dagsläget. Nollalternativet kan ge negativa konsekvenser på buller, luftföroreningar och möjlighet till rekreation då det inte gynnar transport med gång-, cykel och kollektivtrafik lika mycket som Plan för Sala stad. Stadens utbud av exempelvis bostäder, nöjesliv, rekreation, handel och kollektivtrafik riskerar att inte breddas, vilket ger negativa konsekvenser för invånarnas trivsel och vilja att flytta till Sala.

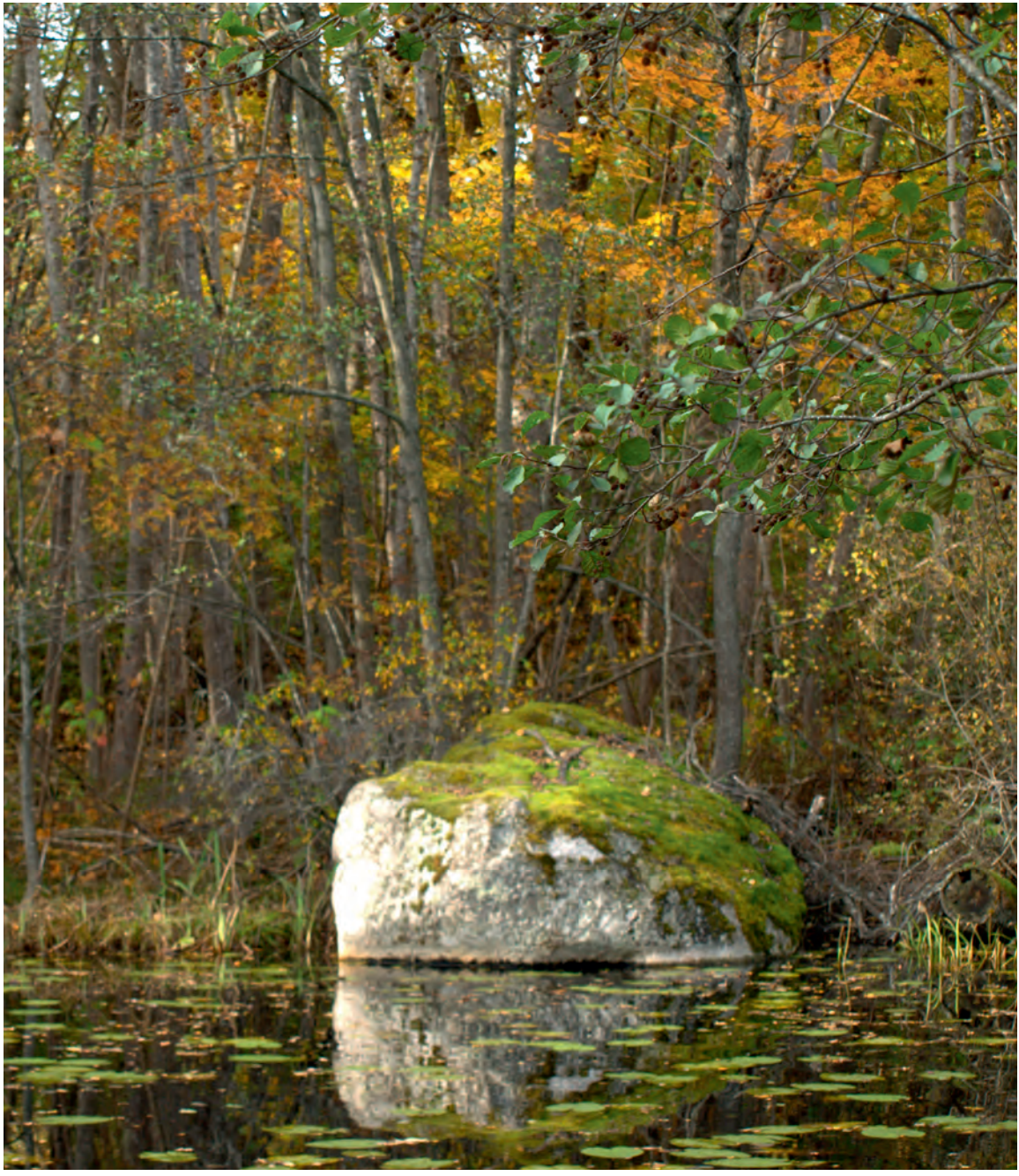

Klimat

Förutsättningar

Klimatpåverkan

Kommunen har en viktig roll inom energi- och klimatarbetet genom sitt ansvar för fysisk planering, energiplanering, tillsyn, drift av tekniska anläggningar och kommunala fastigheter. Samhällsplanering är betydelsefull för att minska klimatförändringen genom t. ex. lokalisering av ny bebyggelse, dess placering i terrängen, vilka möjligheter för kollektivtrafik som finns och vilka uppvärmningssystem som kan användas. En annan viktig aspekt i samhällsplaneringen är vilka transportslag (gång, cykel, buss eller bil) som kommunen prioriterar vid byggande av vägar och gator.

Salas slutliga energianvändningen har sedan en tid tillbaka legat på en nivå om cirka 700 GWh/år. De sektorer som svarar för den största energianvändningen är hushållssektorn och transportsektorn som även bidrar starkt till kommunens koldioxidutsläpp.

Koldioxid (CO_2) bildas vid förbränning av bränslen som innehåller grundämnet kol. Sedan industrialismens början har halten av koldioxid i atmosfären ökat från cirka 280 ppm till cirka 370 ppm. Koldioxid är den växthusgas som ligger bakom den största delen av påverkan av växthuseffekten.

Utsläppen av koldioxid i Sala kommun har minskat kontinuerligt sedan 1990 då utsläppen av fossil koldioxid var cirka 5,5 ton per person och år. År 2004 hade den siffran minskat till 3,0 ton per person och år. Utsläppen av koldioxid räknat per invånare har alltså glädjande nog minskat med över 40 % år 2004 jämfört med 1990 års nivå. Till allra största delen beror detta på utbyggnaden av fjärrvärme i kombination med att förnybara bränslen har ersatt det kol och den olja som tidigare användes i stor skala för uppvärmning.

Anpassning till klimatförändringar

Den globala klimatförändring som blivit resultatet av mänskliga aktiviteter innebär att risken för översvämningar, ras, skred och erosion kommer öka såväl i Sverige som i Sala. Vattennivåerna och temperaturen förväntas stiga vilket ger en rad effekter på samhällsutvecklingen och människors liv. Effekternas storlek kan påverkas genom planering och åtgärdsinsatser.

Temperaturen kommer stiga mer i Sverige och Skandinavien än det globala genomsnittet. Modeller visar på en ökning med 3–5 grader på 2080-talet jämfört med åren 1960–1990. Vintertemperaturen kan öka med så mycket som 7 grader. Nederbörden kommer öka i större delen av landet under höst, vinter och vår. Sommartid får vi ett varmare och torrare klimat. Havsnivån förväntas även stiga.

Antalet dagar med kraftig nederbörd ökar under vinter, vår och höst i större delen av landet. Ser man till de intensivaste regnen är det frågan om betydande ökningar. Höga flöden i form av så kallade 100-årsflöden kommer bli vanligare i västra Götaland, sydvästra Svealand och nordvästra Norrland. I Västmanland och Sala kommer dessa flöden minska på grund av varmare vintrar och mindre kvarliggande snötäcke. Lokala skyfall under sommaren kommer dock öka i hela landet.

Den ökande översvämningsrisken drabbar framför allt bebyggelse, vägar och järnvägar. Annan infrastruktur, industri och jordbruk kan också vara utsatt. I Sala ser förhållandena lite annorlunda ut än på andra platser i Sverige på grund av att stora delar av vattnet ingår i gruvans vattensystem. Genom att vattensystemet är uppbyggt av uppdämda dammar och kanaler finns idag en god övervakning av översvämningsrisken. Dammsystemet med bräddavlopp och flera alternativa vattenvägar ger möjligheter att styra vattnet vid höga flöden. Ett flertal regleringsstrategier vid stora flödessituationer finns framtagna, som i första hand syftar på översvämningsskydd för Sala stad. Kombinationen av strategierna och utförda restaureringar av vattensystemet har kraftigt höjt översvämningssäkerheten för Sala stad. Dock skulle ett eventuellt brott i dammvallarna leda till betydande översvämning i stora delar av omgivningen.

De senaste två åren har Sverige drabbats av flera ras och skred där konsekvenserna kunde blivit mycket allvarliga. Kraftig nederbörd och ökade flöden i vattendrag liksom höjda och varierade grundvattennivåer ökar risken för ras och skred. Skred sker vanligen i sluttningar och slänter, i synnerhet om lermark sluttar mot ett vattendrag. Ras sker i branta bergsslänter samt i grus- och sandbranter huvudsakligen längs vattendrag. I Sala bedöms riskerna för ras och skred vara små.

Konsekvenser planen

Visionen i Plan för Sala stad är att befolkningen ska öka till 25 000 invånare år 2024, vilket kan medföra att el- och värmebehovet ökar. Sannolikt leder en ökad befolkning och ökad

etablering av verksamheter även till att transporterna ökar. I Plan för Sala stad påtalas det att det ska råda ett "tydligt hållbarhetsperspektiv i utvecklingsfrågor" och Plan för Sala stad styr mot hållbar utveckling och resurseffektivitet vilket är positivt ur klimatsynpunkt och förbättring mot nollalternativet. Planen bedöms därför medföra positiva konsekvenser för klimatet i jämförelse med nollalternativet.

Att det finns utpekade riktlinjer kring klimatanpassning i planen ger positiva konsekvenser med planen.

Viktigt att dessa frågor tas med vidare i processen, vid detaljplanering och bygglovhantering.

Planen belyser även risken för naturolyckor på en översiktlig nivå, men arbetet med detta måste fortsätta på nästa nivå med mer detaljerade utredningar och framtagande av konkreta åtgärder.

Planen lyfter fram förtätning av innerstaden som en alternativ tillväxtmöjlighet. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser för klimatpåverkan.

Utvecklingsområdena för bostäder vid Viksberg bedöms ge negativa konsekvenser för klimatpåverkan då dessa områden ligger långt från staden och skolor vilket ökar bilberoendet. I dagsläget finns inte heller kommunal trafik till området. Området ligger för långt ifrån kraftvärmeverket i Sala för att få fjärrvärme.

Utvecklingsområdena för bostäder vid Ängshagen och Hammarhagen bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan då områdena ligger nära skola och centrum och på cykelavstånd. Områdena är förberedda för fjärrvärme i och med att den framdragna kulverten till Ängshagen har kapacitet för ytterligare 10 000 personer.

Då nederbörden väntas öka i framtiden medför byggandet av strandnära bostäder negativa konsekvenser ur klimatanpassningssynpunkt. Speciella riskområden för översvämning orsakade av vallbrott vid Långforsen, Gröna gången och Mellandammen är: Sofielund, Mellandammen, Måns Ols-området och Skuggan. Det är därför ej lämpligt att satsa på nyetablering av bostäder eller verksamheter i dessa områden utan att speciella utredningar görs.

Planen lyfter fram vikten av många och fungerande cykel- och gångvägar, och beskriver hur barriäreffekterna i staden kan minskas. Detta bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan då det kan minska bilåkandet. Planen kan dock förtydliga att det är även viktigt att göra cykelvägar till nyetablerade områden.

Planens förslag om en planfri korsning över järnvägen vid Saladammsvägen bedöms ha positiva konsekvenser för klimatet. I dagsläget blir det ofta stopp i trafiken samt tomgångskörningar där med mycket koldioxidutsläpp som följd.

Handelsetablering i externa lägen bedöms ha negativa konsekvenser för klimatpåverkan eftersom det ökar transporterna. Handel bör därför ej förläggas till området vid t. ex. Evelund. Däremot bedöms etablering av verksamhet kring området Evelund ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan jämfört med nollalternativet eftersom det minskar transporterna med tung trafik i stadsnära miljö med många start och stopp samt tomgångskörningar.

Etablering av verksamheter norr om järnvägen bedöms medföra negativa konsekvenser för klimatpåverkan eftersom det leder till mer trafik i centrum som innebär ökade utsläpp på grund av fler start och stopp samt tomgångskörningar. Istället är området norr om järnvägen lämpligt för etablering av bostäder. Centrumnära bostäder minskar bilåkandet och underlättar pendling med tåg- och busstrafik vilket medför positiva konsekvenser för klimatpåverkan.

Förslagen om att bygga fortsatta förbifarten är en mycket komplex fråga som skulle kunna ge positiva konsekvenser för klimatpåverkan genom att det skulle öka flytet i trafiken. Trafik skulle slippa ta sig igenom staden då det leder till ökade utsläpp på grund av fler start och stopp samt tomgångskörningar. Dock krävs det mycket för att förslaget ska falla väl ut och fungera som det är avsett. Om fortsatta förbifarten byggs är det angeläget att se till att chaufförerna väljer den nya vägen istället för "gamla" Enköpingsvägen annars skulle förbifarten inte vara bättre än nollalternativet. Genom att etablera ett tankställe ute vid Evelund kan man undvika att chaufförer trots den nya förbifarten tar Enköpingsvägen bara för att komma till tankstället vid MLT inne på Fridhem. Ett tankställe och rast-/matställe för trafik vid Evelund skulle överlag minska trafiken i innerstaden vilket bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan.
I framtiden beräknas nederbörden öka. I planen tas jordbruksmark i anspråk för industrier och andra verksamheter. Detta ger större påfrestningar på dagvattennätet och bedöms därför vara negativt ur klimatanpassningssynpunkt.

Risk för ras och skred finns främst utmed Sagån. Då inte så mycket nyexploateringar är planerade till dessa områden bedöms planen inte ge några negativa konsekvenser för ras- och skredrisken.

Åtgärdsförslag

För att minska de negativa konsekvenserna för uppvärmning av bebyggelse i externa lägen utan befintligt fjärrvärmenät är det möjligt att ordna uppvärmning med hjälp av en så kallad satellitanläggning och ett lokalt fjärrvärmenät.

För att minska klimatpåverkan borde Plan för Sala stad lyfta in tydligare att byggande av energieffektiva hus är att föredra. Om fler boende väljer att flytta till energieffektiva hus är det positivt för klimatet eftersom energianvändningen minskar. Energieffektivisering bör även vara en målsättning vid förändring av befintliga fastigheter.

Planen lyfter fram olika sätt att öka tryggheten i staden samt att försköna den. En del i detta är belysning. Genom att använda klimateffektiv belysning kan klimatet gynnas.

I dagsläget åker mycket tung trafik på Sörskogsleden nära bebyggelse och människor. För att förhindra detta och för att få ett bättre flyt i trafiken så att utsläppen minskas borde Sörskogsleden förändras genom hastighetsdämpande åtgärder för att försvåra för tung trafik så att de istället väljer Enköpingsvägen i möjligaste mån.

I framtiden bedöms nederbörden öka över Sala vilket kan ge problem med dagvattenhanteringen. Planen bör därför förtydliga hur dagvattenhanteringen kan lösas i alla nya verksamhetsområden. I planen omtalas också bland annat en dagvattenplan som är under utarbetande, vilket kommer att få positiva konsekvenser för klimatanpassningen. Denna plan bör inarbetas i planen vid en aktualisering.

Sala saknar tydliga riktlinjer för hur översikts- och detaljplaner kan klimatanpassas. För att Sala ska kunna underlätta framtida arbete bör en övergripande klimatanpassningsplan tas fram.

Vid detaljplaneläggning av nya bostads- och verksamhetsområden är det viktigt att utreda hur eventuell busstrafik till och genom området ska gå, och var hållplatserna bör placeras.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för klimatet då det inte aktivt satsar på alternativ till biltrafiken. En lägre befolkningstillväxt som nollalternativet kan antas uppkomma dämpar konsekvenserna något. Kommunens klimatstrategi är ett styrdokument även utan Plan för Sala stad, men fördjupningen av översiktsplanen är ett viktigt instrument för att förverkliga klimatstrategins mål och ambitioner. Vad gäller risken för ras och skred bedöms påverkan bli liknande den i Plan för Sala stad.

Hushållning med naturresurser

Förutsättningar

Jordbruks- och skogsmark

Enligt Plan- och bygglagen (2010:900) är jord- och skogsbruk näringar av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får därför endast tas i anspråk för bebyggelse eller andra anläggningar ifall det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk. Inom planområdet för Plan för Sala stad finns jordbruksmark på flera håll, runt Fridhemsområdet mot öster, Hammarhagen i söder och ut mot Nybo och Saladamm norr om Sala tätort. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt det är möjligt skyddas från åtgärder som kan försvåra skogsbruket. Skogsbrukets produktion i Sala är inriktad på att leverera energived och timmer, samtidigt som friluftslivet och naturvårdens värden bevaras och utvecklas. Produktivt skogsbruk finns väster och nordväst om Ekebymosse och Långforsen, norröst om Långforsen, samt öster om SORF:s ridanläggning.

Riksintresse för värdefulla ämnen och mineraler

Tistbrottet i Sala stad är klassat som riksintresse tack vare områdets vita dolomit. Området ligger även inom området av riksintresse för naturvård och delvis även för kulturminnesvård. Tistbrottet exploateras av Sala Mineral AB. Fyndigheterna i befintligt dagbrott beräknas räcka några år till. Vid underjordsbrytning och utvidgning av täktområdet kan fyndigheterna räcka i cirka 15–20 år till.

Vattentäkter

Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för vattenförsörjning ska så långt det är möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av anläggningen. Alla Salas vattentäkter är grundvattentäkter. Vattnet är genomgående av god kvalitet och inga farliga kemikalier används i beredningen. Årligen produceras cirka 1,9 miljoner kubikmeter ut från täkterna. Sala stad hämtar sitt vatten från Knipkällan väster om staden, i Badelundaåsen.

Konsekvenser planen

Jordbruksmark tas i anspråk i samband med färdigställandet av förbifart Sala (riksväg 70 och 56/72), vid anläggandet av bostäder på Hammarhagen samt vid utbyggnaden av Fridhem verksamhetsområde, vilket bedöms medföra negativa miljökonsekvenser för värdefull jordbruksmark. Planen ger visst skydd till andra områden som pekats ut som *värdefullt öppet landskap*. Bevarande av dessa områden bedöms som positivt för odlingslandskapet.

En stor del av det nya utvecklingsområdet för bostäder vid Viksberg ligger i skog som är brukad vilket ger negativa konsekvenser för värdefull skogsmark. Planen har dock pekat ut tätortsnära skogsområden som är viktiga att bevara både för rekreation och biologisk mångfald vilket bedöms ge positiva konsekvenser för skogsmarken även om endast ett mindre område av dessa används för produktivt jordbruk.

Planen bedöms medföra negativ påverkan för naturresurser då exploatering enligt planen kräver stora resurser i form av naturmaterial. Tistbrottet bedöms inte påverkas av planen.

Planen bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för vattentäkter. Det finns ingen kommunal dricksvattentäkt inom planområdet som kan påverkas. Bostäder som planeras inom områden med befintligt kommunalt vatten bedöms kunna försörjas inom ramen för befintligt dricksvattennät. Behov kan dock finnas att se över vattenförsörjningen. Enskilda vattentäkter bedöms inte heller påverkas av planen.

Åtgärdsförslag

Vid en exploatering av verksamhetsområdet Fridhem bör miljökonsekvensbeskrivningen i detaljplaneskedet väga jordbruksintresset mot exploatering för verksamheter och jämföra alternativa lokaliseringar.

Genom att vid planens många exploateringar i första hand använda återvinningsmaterial och i andra hand material från bergtäkter så minskas de negativa konsekvenserna för hushållning med naturresurser, då inte lika mycket naturmaterial behövs.

VA-frågan måste utredas vid alla nyetableringar av bostäder som ligger utanför verksamhetsområdet för att hitta så långsiktigt bra lösningar som möjligt.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för hushållning med naturresurser då lokaliseringen av ny exploatering till relativt stor del styrs av efterfrågan, opinionstryck och kostnader. Detta riskerar innebära att ett helhetstänk kring kommunens markanvändning förloras och hushållningen av naturresurser inte blir genomtänkt. Planen tar jordbruksmark och skogsmark i anspråk för nya etableringar, vilket inte behöver vara fallet med nollalternativet. Nollalternativet bedöms liksom Plan för Sala stad att inte påverka vattentäkter negativt.

6. Hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier

I detta kapitel finns ett antal nationella, regionala och lokala plandokument och strategier som berör den översiktliga planeringen samlat. Kopplat till beskrivningarna redovisas även hur Plan för Sala stads plan förhåller sig till styrdokumenten. Kapitlet ska ses som ett komplement till den traditionella MKB:n då fler aspekter än miljö givits utrymme.

Miljömål

Riksdagen har beslutat om nationella miljömål som ska fungera som riktmärken för hela landet. Det övergripande målet för miljöpolitiken i Sverige är ”att nästa generation ska kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta”. För att vi ska klara generationsmålet krävs ett stort engagemang hos många aktörer i samhället, både i Sverige och i andra länder. Grunden för den svenska miljöpolitiken är de 16 miljökvalitetsmålen som beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Tidsramen för miljökvalitetsmålen är år 2020, förutom klimatmålet som har 2050 som tidsram.

Teckenförklaring till bedömningar av miljökvalitetsmålen:

Målet bedöms kunna nås inom tidsramen.

Målet är möjligt att nå inom tidsramen om ytterligare åtgärder sätts in.

Målet är mycket svårt eller inte möjligt att nå inom tidsramen även om ytterligare åtgärder sätts in.

Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv.

Det går inte att se någon tydlig utvecklingsriktning för tillståndet i miljön.

Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är negativt.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Begränsad klimatpåverkan *Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet inte blir farligt.*	Bedömningen för länet är att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till år 2050 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är negativ.	Satsningarna på Salas cykelnät för att öka andelen cyklande, utveckling av kollektivtrafiken samt ett högre krav på att nybyggnation ska vara energieffektivt medverkar till att uppnå miljömålet genom att ge förutsättningar att minska utsläppen av CO_2. En bostadsförtätning i lägen med goda förutsättningar för cykel- och kollektivtrafik ger ytterligare förutsättningar för minskad biltrafik, men kan även ge högre belastning i stadens gaturum. En ökad total befolkning samt bebyggelse i externa lägen som Viksberg leder till ökad klimatpåverkan.	En stadsutveckling enligt nollalternativet innebär en utveckling av bebyggelse och mark- och vattenområden utan tydlig struktur. En sporadisk utbyggnad av staden alstrar mer biltransporter då helhetstankar skulle saknas för hur stadens kan knytas samman med olika transportsätt. Genom kommunens klimatstrategi skulle dock även nollalternativet aktivt sträva mot minskade utsläpp och energianvändningar.
Frisk luft *Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.*	Miljökvalitetsmålet är nära att nås. Det finns idag planerade styrmedel som beslutas före 2020. Tillståndet i stort uppvisar en positiv riktning. Luftföroreningar som svaveldioxid och kväveoxider visar minskande halter i luft, medan partiklar och marknära ozon utgör ett problem som kräver ytterligare åtgärder.	Se ovan.	Se ovan.
Bara naturlig försurning *De försurade effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Tillståndet i sjöar och vattendrag förändras i positiv riktning. Utvecklingen i skogsmark visar tendenser till förbättring men är osäkrare. Fler åtgärder behövs inom sjöfart och skogsbruk.	Se ovan.	Se ovan.
Giftfri miljö *Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. På något längre sikt bedöms tillräckliga förutsättningar kunna föreligga om ytterligare åtgärder vidtas.	”Strategin för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploateringar i Sala tätort” ska följas enligt planen. Plan för Sala stad redogör för problematiken och ger en samlad bild av riktlinjer för olika situationer där förorenad mark måste beaktas.	I nollalternativet finns riktlinjer för att få en giftfri miljö, dock är de spridda i olika dokument på olika platser, vilket kan göra dem svårtillgängliga.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Ingen övergödning *Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv, men varken minskningen av utsläppen av övergödande ämnen eller återhämtningen sker i tillräckligt snabb takt.	De främsta orsakerna till övergödning är avrinning från jordbruksområden, vägtrafik och utsläpp från enskilda avlopp. Planen påverkar inte jordbruks-sektorn i någon större omfattning. Plan för Sala stad tar upp riktlinjer som återfinns i kommunens VA-plan. Här föreslås bland annat att det kommunala VA-nätet ska utökas, vilket innebär att antalet enskilda avlopp blir färre. Större satsningar på dagvattenhanteringen kan bidra till minskad övergödning. Planen siktar mot att minska bilresandet och att öka användandet av cykel och kollektivtrafik, dock leder en större befolkning till ökade transporter.	Nollalternativet påverkar inte jordbrukssektorn i någon större omfattning. Genom den kommande VA-planen kommer även nollalternativet att innebära minskade avloppsutsläpp. Dock hade trafik-utsläppen blivit större då ingen tydlig struktur för bostäder och verksamheter finns och inte heller någon tydlig satsning mot minskat bilanvändande.
Levande sjöar och vattendrag *Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med idag beslutade eller planerade styrmedel. Befintliga statliga bidrag för restaurering med syftet att gynna hotade arter och värdefulla vattenmiljöer är alltför knappa. Tillsynen av vattenverksamhet behöver utvecklas och utökas.	Genom att planen föreslår exploatering av bostäder i ett antal vattennära områden kan viss negativ påverkan på vissa vattenanknutna miljöer förekomma. Exploatering runt Långforsen riskerar särskilt påverka sjön negativt då sjön kan bli inbyggd och därmed saknar viktiga strandvägar för djur- och växtliv. Dock anger även planen vissa vatten-områden som viktiga att värna för att arbeta mot att öka den biologiska mångfalden och öka tillgängligheten till dem för allmänheten. VA-planens riktlinjer samt satsningar på dagvattenhantering bör vara positiv för vattenmiljöerna.	Nollalternativet riskerar medföra ianspråktagande av strandområden för bebyggelse i större grad än planen och särskilt viktiga vattenmiljöer finns inte utpekade för insatser inom bevarande och utveckling vilket kan leda till negativa konsekvenser för biologiska värden samt friluftslivet.
Grundvatten av god kvalitet *Grundvattnet ska ge en säker och hållbar drickvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.*	Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. Flera trender i samhället stödjer en positiv utveckling för att nå miljökvalitetsmålet.	Planen bedöms varken bidra eller motverka målet om grundvatten av god kvalitet då stadens drickvattenförsörjningssystem är lokaliserat utanför planens områdesavgränsning. Dock säger planens riktlinjer att naturgrus från grusåsar ska undvikas vid exempelvis exploateringar då dessa är viktiga vid rening av grundvatten.	Nollalternativet bedöms varken bidra eller motverka målet om grundvatten av god kvalitet då stadens drickvattenförsörjningssystem är lokaliserat utanför planens områdesavgränsning.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Myllrande våtmarker *Våtmarkernas ekologiska och vatten-hushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker ska bevaras för framtiden.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Grundproblemet är att merparten av länets våtmarker och småvatten har skadats eller helt försvunnit till följd av framför allt dikning, övergödning och körskador. Intresset för att lägga igen gamla diken och restaurera eller nyanlägga våtmarker och fångdammar är svagt.	Planen pekar ut de skyddade våtmarkerna i staden och ingen bebyggelseutveckling föreslås i dessa lägen. Riktlinjer har även kopplats till specifika våtmarksområden för att höja den biologiska mångfalden.	De befintliga våtmarksområdena bedöms inte påverkas nämnvärt av nollalternativet.
Levande skogar *Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturvärden och sociala värden värnas.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingstrenden för tillståndet i miljön fortfarande vara negativ då det avverkas mer biologiskt värdefull skog än vad som ”skapas”.	Flera tätortsnära stora skogsområden har pekats ut som särskilt värdefulla och viktiga att bevara, värna och utveckla för både friluftsliv och den biologiska mångfalden vilket är positivt för måluppfyllelsen. Dock tas stora skogsarealer i anspråk vid anläggandet av bostadsområden vilket motverkar målet.	Nollalternativet kan innebära en utveckling av bebyggelse och mark- och vattenområden utan tydlig struktur. Det skulle kunna innebära att viktiga skogsområden minskar i storlek och innehåll samt att de avskärmas från andra grönstråk och får fler barriärer vilket får negativa effekter på både biologisk mångfald och friluftsliv.
Ett rikt odlingslandskap *Odlingslandskapet och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturvärdena bevaras och stärks.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Trenden bedöms som svagt negativ både vad gäller natur- och kulturvärden beroende på otillräckligt intresse för framför allt betesdjurshållning samt underhåll av äldre ekonomibyggnader.	Planen innebär ett effektivare nyttjande av markanvändningen och områden för natur-, kulturoch rekreationsvärden för bevarande har pekats ut. Riktlinjer för stadskärnans bebyggelse som är värdefull ur kulturmiljösynpunkt finns i Plan för Sala stad Riktlinjer för annan befintlig bebyggelse finns också. Utvecklingen av nya bostäder innebär fler boende med närhet till kollektivtrafik. Satsningar på ett minskat bilberoende genom utvecklad kollektivtrafik och förbättrat cykelnät bidrar ännu mer till måluppfyllelsen. Dock innebär fler människor som bor tätt i staden att fler riskerar bli utsatta för buller, vilket motverkar en god byggd miljö. Men då nyetableringar och förtätning har utgått från skyddsavstånd och bullersituation mildras de negativa effekterna och planen bedöms som helhet vara positivt för måluppfyllelsen.	Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse då exploatering av bostäder och verksamhetsområden troligen skulle tillkomma på jordbruksmark.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
God bebyggd miljö *Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. För att vi ska närma oss målet krävs kraftfulla åtgärder och insatser på såväl nationell som regional nivå. Det går inte att se någon tydlig utvecklingsriktning för tillståndet i miljön.	Satsningarna på Salas cykelnät för att öka andelen cyklande, utveckling av kollektivtrafiken samt ett högre krav på att nybyggnation ska vara energieffektivt medverkar till att uppnå miljömålet genom att ge förutsättningar att minska utsläppen av CO_2. En bostadsförtätning i lägen med goda förutsättningar för cykel- och kollektivtrafik ger ytterligare förutsättningar för minskad biltrafik, men kan även ge högre belastning i stadens gaturum. En ökad total befolkning samt bebyggelse i externa lägen som Viksberg leder till ökad klimatpåverkan.	Genom kraven på kommunernas planering som finns i PBL och MB bedöms nollalternativet inte påverka måluppfyllelsen negativt. Nollalternativet pekar dock inte ut särskilda områden för naturkultur- och rekreationsvärden för bevarande och kollektivtrafiken får inte heller en lika stor satsning som planen.
Ett rikt växt- och djurliv *Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd".*	Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Trenden för biologisk mångfald är generellt sett fortfarande negativ, även om det finns exempel på som visar en positiv trend som ett resultat av specifika och riktade insatser.	Värdefull natur värnas genom bland annat återhållsamheten av exploateringar i de värdefulla områdena, även riksintressen och Natura 2000-områden. Riktlinjer och markanvändning pekar även på åtgärdsförslag för hela det biologiska systemet i staden. Bostadsetableringar runt Långforsen riskerar påverka växt- och djurlivet negativt. Genom att hålla ett avstånd på 100 meter från strandkanten till fastigheterna blir den negativa påverkan inte lika stor.	Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse då värdefull natur inte aktivt kommer att värnas vilket kan medföra exploateringar utan eller med liten hänsyn till växt- och djurlivet.

Miljökvalitetsnormer

I samband med att miljöbalken trädde i kraft 1999 infördes miljökvalitetsnormer (MKN) för olika föroreningar. Miljökvalitetsnormerna är föreskrifter om lägsta godtagbara miljökvalitet inom ett geografiskt område och de infördes för att skydda mot ohälsa och gäller främst i utomhusmiljöer. En miljökvalitetsnorm ska tas fram på vetenskapliga grunder och ange den högsta tillåtna halt av ett ämne inte orsaker skador på människor eller miljö. De av miljökvalitetsnormerna som har störst koppling till översiktsplanens konsekvenser är olika föreningar i utomhusluften, omgivningsbuller samt olika parametrar i vattenförekomster.

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft gäller för bland annat kväveoxider, kolmonoxid, svaveldioxid, bly och partiklar. Sala kommun har inte haft någon regelbunden mätning eller beräkning av luftkvaliteten i kommunen de senaste åren utöver vissa lokala punktinsatser.

Miljökvalitetsnormerna för buller bygger på ett EG-direktiv för buller. Enligt förordningen finns en skyldighet att kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram för att på så sätt sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Idag finns ingen övergripande bullerkartläggning i Sala, dock har programvara köpts in och det förs en diskussion hos Tekniska kontoret om formerna och behovet av en bullerkartläggning.

Miljökvalitetsnormerna för vatten är en del av EG:s ramdirektiv för vatten. Direktivet har medfört en kartläggning och analysering av alla vattenförekomster, fastställandet av kvalitetskrav samt upprättandet av åtgärdsprogram. Syftet är att alla vattenförekomster ska uppnå god status senast 22 december 2015. Miljökvalitetsnormerna anger de kvalitetskrav som gäller för varje vattenförekomst inom vattendistriktet. När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer:

Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status. Miljöproblemen besår huvudsakligen av övergödning, miljögifter, främmande arter samt kontinuitetsförändringar. Samtliga vattendrag inom Plan för Sala stad har god kemisk status.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till miljökvalitetsnormerna

- Då plan för Sala stad innebär en utökad kollektivtrafik och utbyggnad av gång- och cykelbanor kommer utsläppen till luften minska. Fjärrvärmenätet kommer byggas ut vilket minskar utsläpp till följd av uppvärmning. Exploateringen av Viksberg ligger dock utanför området för fjärrvärme och kan därför istället ge ökade utsläpp. Den planerade förbifarten minskar trafiken genom de centrala delarna av staden vilket bidrar till bättre luftkvalitet i Salas innerstad. I nuläget är kontrollen av Salas luftkvalitet begränsad och sker i form av punktinsatser. Regelbundna mätningar och beräkningsprogram bör användas i framtiden för att säkerställa en god luftkvalitet. Att gå med i Västmanlands luftvårdsförbund är ytterligare en viktig del i arbetet med förbättrad luftkvalitet.

- Plan för Sala stad kommer sammantaget sett bidra till att uppfylla miljökvalitetsnormerna inom buller. Den planerade förbifarten kommer minska trafiken genom stadens centrala delar vilket kommer ge lägre bullernivåer. I Sala är de främsta bullerkällorna vägar, järnväg och industri. För att minska de hälsoeffekter som dessa medför används säkerhetsavstånd till bostadsområden. Andra delar i arbetet med att förbättra bullersituationen i Sala är att ta fram en bullekartläggning över vilka områden som är mest bullerutsatta och därmed kan behöva bullerdämpande åtgärder. Bullerfrågan ska också uppmärksammas tidigt i all trafik- och bebyggelseplanering för att verka för goda boendemiljöer.

- Plan för Sala stad innebär att nya bostadsområden tillkommer vilket leder till en ökad mängd avloppsvatten som måste tas om hand. Ökningen av avloppsvatten kan leda till ökade problem med övergödning men genom att arbeta för kretsloppsanpassade avloppslösningar kan de största problemen avhjälpas. Arbete utifrån de framtagna åtgärdsprogram som finns ska leda till att miljökvalitetsnormerna uppfylls inom de tidsramar som satts. Att flera nya bostadsområden planeras längs med Långforsen riskerar att bygga in sjön vilket kan försvåra för djur- och växtlivet längs med strandkanten samt ge ökade mängder utsläpp.

Sociala aspekter

Social hållbarhet är ett fungerande socialt liv där det finns service, mötesplatser och möjligheter för alla, där samhället är integrerat, tryggt, tillgängligt och jämställt och där det erbjuds delaktighet och inflytande. Det finns flera olika uppsatta mål kring sociala aspekter.

Barnkonventionen

Enligt FN:s barnkonvention från 1989 ska barns bästa sättas i främsta rummet. Enligt konventionens fyra grundprinciper krävs att:

- Alla barn och ungdomar ska behandlas lika, ingen ska diskrimineras oavsett kön, ras, handikapp, ålder m. m.
- Barns bästa ska beaktas i alla åtgärder som rör dem
- Barns rätt till liv och utveckling till det yttersta av sin förmåga ska säkerställas
- Barn ska få komma till tals i alla frågor som rör dem, att ge barn och ungdomar möjligheter att påverka

Nationella folkhälsomål

Sverige har en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Målområdena omfattar de bestämningsfaktorer som har störst betydelse för den svenska folkhälsan. Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen. Särskilt angeläget är det att hälsan förbättras för de grupper som är mest utsatta för ohälsa. Folkhälsoarbetet fokuseras på de faktorer som påverkar folkhälsan, det vill säga på livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor. De elva målen är:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomisk och social trygghet
3. Trygga och goda uppväxtvillkor
4. Ökad hälsa i arbetslivet
5. Sunda och säkra miljöer och produkter
6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Gott skydd mot smittspridning
8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
9. Ökad fysisk aktivitet
10. Goda matvanor och säkra livsmedel
11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

Jämställdhetsmål

Den jämställdhetspolitiska propositionen *Makt att forma samhället och sitt eget liv* (2005/06:155) antogs av riksdagen den 16 maj 2006. Politikens inriktning handlar om att förändra strukturella och ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Jämställdhetsintegrering ligger fast som strategi för att upp nå de jämställdhetspolitiska målen. Det innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i såväl beslutsfattande, som i planering och utförande av en verksamhet. Förslag och beslut måste analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor och män.

Det övergripande målet är att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

En jämn fördelning av makt och inflytande – Kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Ekonomisk jämställdhet – Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet – Kvinnor och män skall ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Mäns våld mot kvinnor skall upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, skall ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till målen med de sociala aspekterna

- Barnperspektivet har ingått i bedömningen av planens strategier och riktlinjer, till exempel vad gäller tillgång till närrekreation, natur för lek och spontanidrott och utvecklingen av offentliga miljöer. Under processen med att ta fram Plan för Sala stad har en dialog förts med ungdomar för att höra deras tankar och drömmar om sitt framtida Sala.

- Genom att arbeta för en trygg, säker och tillgänglig miljö, rekreationsmöjligheter nära centrum, samt möjliggöra en ökad delaktighet i den kommunala fysiska planeringen ökar förutsättningar för ett socialt hållbart samhälle. Eftersträvandet av integration i samhället genom blandade upplåtelseformer i bostadsområden och satsningar för planering av trygga och attraktiva mötesplatser är andra aspekter som möjliggör ökad folkhälsa och jämställdhet. Planen har även lyft fram riktlinjer för ökad jämställdhet och jämlikhet i planering.

Mål kring transporter

Det finns flera olika styr- och måldokument rörande transporter. De dokument som anses vara särskilt viktiga för Sala att förhålla sig till i arbetet med fördjupningen av översiktsplanen är beskrivna nedan.

Transportpolitiska mål

Det övergripande nationella transportpolitiska målet lyder: ”Det övergripande målet för transportpolitiken skall säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.” Till det övergripande målet finns ett funktionsmål och ett hänsynsmål kopplat.

Funktionsmålet är kopplat till tillgänglighet där transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov. För att uppfylla målet ska medborgarnas resor förbättras genom ökad tillförlitlighet, trygghet och bekvämlighet, tillgängligheten ska förbättras inom och mellan regioner samt mellan Sverige och andra länder, förutsättningar för att välja kollektivtrafik, gång och cykel ska förbättras, möjligheterna för barn och personer med funktionsnedsättning att säkert själv kunna använda transportsystemet och vistas i trafikmiljöer ska öka.

Hänsynsmålet är kopplat till säkerhet, miljö och hälsa och beskriver hur transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt samt bidra till att miljökvalitetsmålen uppnås och till ökad hälsa.

Övergripande mål för regionens transportsystem

Dokumentet *Övergripande mål för regionens transportsystem* antaget 2006 av den politiska Beredningsgruppen för *En bättre sits*, är ett gemensamt måldokument för sju län varav Västmanland är ett. I juni 2012 antogs en revidering av förslaget. Det övergripande målet är att skapa ett transportsystem där regionens och nationens internationella konkurrenskraft utvecklas och bidrar till samverkan, där utvecklingen är långsiktigt hållbar både ekonomiskt, socialt och ekologiskt, där samverkan, helhetssyn och utnyttjande av alla trafikslag leder till effektivitet och där flerkärnighet och en förstorad arbetsmarknad främjar regional utveckling.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till målen kring transport:

- Med en förbättrad samverkan med bolag som trafikerar vägar och järnvägar ökar förutsättningar för en högre turtäthet. En förtätning av staden i närheten av stationsområdet tillsammans med ett utvecklingsarbete av Sala resecentrum gör att det blir lättare och mer tillgängligt för resande med kollektivtrafik och förbättrar resandet både lokalt och regionalt. Planen fokuserar inte direkt på att särskilja mäns och kvinnors transportbehov däremot finns det riktlinjer om att skapa trygga och säkra miljöer i hela staden, vilket även inbegriper platser vid kollektivtrafiken.

- Genom att knyta ihop stadens delar förbättras möjligheten att välja gång eller cykel som transportslag. Även strategin Tänk grönt fokuserar på hållbart resande så som cykel och kollektivtrafik.

Regionalt utvecklingsprogram för Västmanlands län (RUP)

RUP är ett regionalt utvecklingsprogram för Västmanlands län, antagen av länsstyrelsen 2007-06-18, som har tagits fram i samverkan med länets kommuner, landstinget, Västmanlands Kommuner och Landsting samt andra myndigheter och organisationer. Det övergripande målet med det regionala utvecklingsprogrammet är en hållbar regional utveckling och tillväxt. Programmet identifierar sex insatsområden med tillhörande mål, strategier och handlingsinriktningar. Fem av områdena har kopplingar till planeringsarbetet och Plan för Sala stad och finns listade nedan. Det sjätte området rör livslångt lärande.

En god vardag

En god vardag som ger trygghet och välbefinnande samt skapar möjligheter för lokalt inflytande. Strategier för att nå målet: Livskvalitet, Trygghet och Delaktighet.

Företagande och arbete

Ett allsidigt och kunskapsintensivt näringsliv som tydligt ingår i och förstärker Stockholm-Mälarregionen. Strategier för att nå målet: Gynnsamt företagsklimat.

Ett effektivt transportsystem

Ett effektivt transportsystem som bidrar till en långsiktig hållbar regional utveckling. Strategier för att nå målet: Stöd och utveckla flerkärnighet i Östra Mellansverige, Ett integrerat godstransportsystem och Ett säkert och tillgängligt vägtransportsystem.

Energi för framtiden

En långsiktigt hållbar energianvändning i Västmanlands län. Strategier för att nå målet: Minskad total förbrukning av energi i Västmanlands län, Effektivisering av energianvändningen och Byte av bränsle och ökad andel förnybara energislag.

Regional identitet

Stärkt regional identitet och ett rikt kulturliv i attraktiva miljöer. Strategier för att nå målet: Utvecklad besöksnäring, Stärkt kulturliv och Natur- och kulturmiljöer.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till målen i det regionala utvecklingsprogrammet

- Sala kommun arbetar, som en del av Västmanlands län, med det regionala utvecklingsprogrammet och dess mål och strategier. Programmet har bland annat varit behjälpligt i det inledande arbetet med att formulera egna mål och strategier i Plan för Sala stad. Bland annat anordnades en föreläsning om det regionala utvecklingsprogrammet för kärngruppen.

- Plan för Sala stads utvecklingsstrategi Utveckla människans livsmiljö förhåller sig väl till målet en god vardag genom att fokusera på trygghet, hälsosam och stimulerande livsmiljö samt delaktighet. Genom att ha identifierat och pekat ut områden attraktiva för handel och verksamheter är Sala bättre förberett för nya företags etablering. Transportsystemet i Sala blir mer effektivt genom att bygga bort barriärer och förbättra kommunikationer genom att bland annat aktivt medverka i de intresseorganisationer som finns för förbättrad infrastruktur och kommunikation. Sala ska i framtiden sikta mot att bli en föregångare inom hållbar utveckling genom att aktivt arbeta med hållbarhet och energieffektivisering i den fysiska planeringen. Plan för Sala stad fokuserar inte främst på stärkt regional identitet, men genom satsningar på att dra nytta av kulturarvet genom stadsutveckling och värna och förstärka de miljöer och verksamheter som är kopplade till kulturarvet ges ökade förutsättningar att stärka den lokala identiteten vilket på sikt även kan ge positiva konsekvenser regionalt.

Strategiska planen 2013–2015

Den strategiska planen (antagen 2012-09-03, reviderad 2012-12-17) för perioden 2013–2015 beskriver den vision som finns för kommunala nämnder, bolag och styrelser i Sala kommun:

"År 2024 har Sala kommun passerat 25 000 invånare och är ett långsiktigt hållbart samhälle med livskraft och god livskvalitet i hela kommunen."

Mål

Den strategiska planen innehåller förutom vision också ett antal mål. De mål som är aktuella för planeringsarbetet och som Plan för Sala stad bidrar till att uppfylla, är följande:

Ett växande Sala

En positiv befolkningsutveckling har stor betydelse för kommunens framtid, såväl när det gäller kommunens framtida skatteintäkter som för att nya idéer, tankar och erfarenheter ska berika vår bygd. Sala har under en längre tid haft relativt stabil befolkningsutveckling. Vid utgången av 2012 uppgick antalet kommuninvånare till 21 596. Visionen är att Sala kommun år 2024 har passerat 25 000 invånare.

Kommunens fysiska planering ska vara ett verktyg för att öka kommunens attraktionskraft genom att skapa förutsättningar för attraktiva miljöer för boende, arbete och rekreation.

En långsiktigt social hållbar utveckling

En god livskvalitet ger en attraktiv kommun, där närhet och trygghet ger en bra livsmiljö. Brett utbud av arbetstillfällen, ett attraktivt boende, bra infrastruktur, goda kommunikationer och en aktiv kultur- och fritidsverksamhet är viktiga ingredienser i den attraktiva kommunen.

Boendemiljöer ska planeras så att de skapar förutsättningar för gemenskap och kontakt mellan olika generationer och människor med olika bakgrund.

En långsiktigt miljömässig hållbar utveckling

De bärande idéerna och målen för energi- och klimatarbetet i Sala kommun ska ges genomslag i alla kommunal verksamhet.

De allmänna kommunikationerna och pendlingsmöjligheterna inom och till och från Sala kommun ska förbättras så att vi får tillgång till en större och flexiblare arbetsmarknad, bättre studiemöjligheter och ett bredare kultur- och fritidsutbud.

De gröna näringarna, dvs. alla näringsverksamheter som har sitt ursprung från jordbruk, skogsbruk, trädgård och vatten, ska tas tillvara för en långsiktigt hållbar utveckling lokalt.

Påverkan och inflytande för kommunens medborgare

Demokratin ska utvecklas. En viktig del är medborgarnas möjligheter till inflytande och att medborgarna ska få tillgång till information om vad som händer i kommunen.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till målen i kommunens strategiska plan

- Plan för Sala stad och den framtidsbild som har tagits fram bidrar på flera sätt till att uppnå visionen i den strategiska planen. Framtidsbilden attraktiv småstad, markanvändningskartan och riktlinjerna strävar alla mot en hållbar utveckling av ekonomi, miljö och sociala frågor.

- För att få Salas befolkning att växa till 25 000 invånare år 2024 krävs många insatser. Vissa av dessa kan kopplas till den fysiska planeringen genom att bland annat erbjuda attraktiva lägen för både boende och företagande. Ytterligare sätt att öka befolkningen är att göra hela staden mer attraktiv, vilket kan göras genom att dra nytta av Salas kulturarv, försköna staden genom att bland annat upprusta de offentliga miljöerna, samt erbjuda goda och utvecklade kommunikationer så att det blir smidigare att arbetspendla från Sala.

- Genom planens utvecklingsstrategier Utveckla människans livsmiljö, Utveckla stadens utbud, Erbjud attraktiva lägen och Utveckla kommunikationer ges riktlinjer om hur Sala ska arbeta mot en mer långsiktigt social hållbar utveckling. Sala ska vara en stad för alla där utrymme finns för människors olika behov, och även erbjuda en trygg, hälsosam och stimulerande livsmiljö för att bidra till en socialt hållbar stadsutveckling. Det ska också finnas ett brett utbud av kultur, nöjen och rekreation, men även boenden i olika upplåtelseformer. Attraktiva områden för boende har identifierats i området, men även platser där handel och verksamheter kan etablera sig och skapa fler arbetstillfällen för Sala. Ett välfungerande och välutvecklat utbud av kollektivtrafik är också viktigt.

- Arbetet mot en långsiktigt miljömässig hållbar utveckling sker genom att tydligare fokusera på ett hållbarhetsperspektiv i utvecklingsfrågor med bland annat en tätare byggd stad inom gång- och cykelavstånd från kollektivtrafik och service. Arbete för att nybyggnationer och renoveringar i staden ska vara energieffektiva i både byggande och uppvärmning, samt förbättring av kommunikationerna inom och till staden är andra delar i processen mot miljömässigt hållbart samhälle.

- Genom att värna viktiga jordbruksmarker och skogsmarker skapas förutsättningar för utveckling av de gröna näringarna. Dock tas både skogs- och jordbruksmark i anspråk till vissa av de nya bostads- och industriexploateringarna. Det är viktigt att marker för de gröna näringarna exploateras med varsamhet och att det utreds i detaljplaneskedet hur så mycket som möjligt av jordbruks- och skogsmark bevaras.

- Processen med att ta fram planen har fokuserats på en bred dialog mellan politiker, tjänstemän, näringsliv, skola och invånare. Viktigt har varit att kontinuerligt återkoppla till de som varit delaktiga i dialogen för att visa på att kommunen värdesätter alla insatser som genomförts i projektet. De som till exempel varit med på ett öppet möte under behovsanalysen har fortsatt få information om Plan för Sala stad genom nyhetsbrev och remissutskick av program och plan. Många känner sig förhoppningsvis delaktiga och stolta över det material som tagits fram under processen.

Klimatstrategi för Sala kommun

Klimatstrategin, antagen i kommunfullmäktige 2006-10-19, syftar till att ge en överskådlig och samlad bild av Sala kommuns bidrag till klimatpåverkan. Det finns även en klimat- och energistrategi för Västmanlands län, men de mål och strategier som finns beskrivna där bedöms till största delen inkluderas i Sala kommuns klimatstrategi och tas därför inte upp separat. De finns fem bärande idéer för energi- och klimatarbetet i Sala kommun:

- Energieffektivisering – kraftigt minska användningen av energi.
- Uppvärmning – erbjuda alla hushåll ett uppvärmningsalternativ som inte är baserat på el eller fossila bränslen.
- Transporter – införa alternativa fordonsbränslen samt ändra beteendemönstret så att transporterna minskar.
- Energiproduktion – energin som produceras i kommunen ska vara förnybar.
- Samverkan, kunskapsspridning och förberedelse – verka för samarbete med aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå inom klimatområdet. Stå förberedd för de ändrade klimatförhållanden som kan uppkomma vid ökad växthuseffekt.

Hur Plan för Sala stad förhåller sig till den kommunala klimatstrategin

- Genom att eftersträva en sammanhållen bebyggelse med blandade funktioner och närhet till det mesta ges ökade förutsättningar till att göra Sala mer energisnål. Områden för bostäder, verksamheter och handel i lägen där bilberoende skapas ska i första hand undvikas. Förbättrade kommunikationer genom utökad kollektivtrafik och tillskapandet av gena gång- och cykelstråk minskar bilanvändandet. Genom att arbeta för att nybyggnationer och renoveringar ska vara energieffektivt och av hållbara material, samt vidareutveckla energieffektiva uppvärmningssätt kan användningen av energi minska.

7. Hur planen har tacklat de utmaningar och trender som identifierats under planeringsprocessen

Under arbetet med Plan för Sala stad har ett antal utmaningar och trender för stadens utveckling identifierats, vilka finns beskrivna i kapitel 3 i planen. Här nedan sammanfattas kärnan i dessa utmaningar och en beskrivning av hur de har hanterats i planen.

Hållbar stad

Att utvecklas hållbart är en stor övergripande utmaning inte bara för Sala utan för alla städer och samhällen. Hållbar utveckling innebär att använda mänskliga och naturens resurser medvetet och balanserat genom att ta såväl social som miljömässig och ekonomisk hänsyn.

Den globala pågående klimatförändringen är en stor utmaning som hela vår värld står inför. I Sverige förväntas vattennivåerna och temperaturen stiga vilket ger en rad effekter på samhällsutvecklingen och människors liv. Effekternas storlek kan dock påverkas genom en medveten planering och olika åtgärdsinsatser.

Det ökade intresset för att bo sjönära har gjort att bostäder i många fall har byggts i områden som är översvämningshotade. Inför framtiden ligger en stor utmaning i att sammanväga risken för översvämning med intresset av att bo nära vatten och hitta hållbara lösningar och lokaliseringar.

Klimatsmart planering handlar inte bara om att anpassa staden till ett förändrat klimat utan även om att bygga staden så effektivt som möjligt för att minimera hur staden fortsättningsvis påverkar klimatet genom mindre utsläpp av växthusgaser. Aspekter som är viktiga i planeringen är stadens täthet och struktur, vilket ger förutsättningar för hur vi kan värma upp våra byggnader och transportera oss.

Hur planen möter utmaningen

- Klimatanpassning av planen till ett förändrat klimat har främst fått uttryck genom att i första hand inte planera in utvecklingsområden lokaliserade i skred- eller översvämningskänsliga områden. Områden som är lokaliserade inom översvämningskänsliga områden är Skuggan/Måns Ols och Strandvägen. Det sjönära boendet som planerats vid Viksberg ligger inte inom det strandskyddade området (100 meter) vilket även innebär att ett respektavstånd hålls till strandlinjen vid eventuella höjda vattennivåer. Undantaget detta är boende utmed Strandvägen där ny bebyggelse planeras nära Ekeby damm. Riktlinjer för klimatanpassning vid planering finns också framtagna i planen.

- Med tanke på att översvämningssituationen ser annorlunda ut i Sala på grund av det reglerbara byggda dammsystemet ligger de största osäkerheterna och riskerna i dammvallarnas uppbyggnad och hållfasthet. I känsliga lägen får därför inga nya bebyggelseområden komma till utan grundlig undersökning av risksituationen. Det område som särskilt detta gäller för är nyetableringen av bostäder vid Skugganvägen.

- För att minska stadens klimatpåverkan har ett antal olika aspekter belysts i planen, bland annat genom strategin Knyt ihop stadens delar och Tänk grönt. Konkreta förslag och riktlinjer som bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser är satsningar på gång- och cykelnätet, utveckling av kollektivtrafiken, fokus på att behålla handel i stadskärnan, påbyggnad av befintliga strukturer och utökad grönstruktur för att bland annat få bättre dagvattenhantering. För att göra byggandet i Sala mer hållbart anger planen att arbetet ska ske för energieffektivt byggande med hållbara material och energieffektiv uppvärmning som exempelvis fjärrvärme.

Att få Sala att växa

Kommunerna runt Sala har under det senaste decenniet utvecklats olika beroende på i vilket väderstreck man tittar. Generellt sett växer befolkning i kommunerna sydväst om Sala, medan kommunerna i Bergslagen tappar invånare. Befolkningsströmmarna och därmed köpkraften rör sig alltså mot Mälardalsregionen. Sala ligger mitt i brytpunkten mellan Mälardalen och Bergslagen vilket avspeglas i kommunens sedan länge, i det närmaste, konstanta invånarantal.

En uttalad önskan inom kommunen är att öka invånarantalet för att få skjuts på utvecklingen, få större ekonomiskt underlag och få fart på bostads- och arbetsmarknaden. De politiska visionen är att Sala kommun 2024 har 25 000 invånare.

Regionförstoring

Sala tillhör Mälardalen som tillsammans med Stockholm tillhör de mest expansiva regionerna i Sverige och Europa. Den fortgående storstadsurbaniseringen innebär att regionen vidgas och numera talas allt oftare om hela Mälardalen som en sammanhållen storstadsregion. Att ligga granne med en storstadsregion är enligt många studier övervägande positivt för en mindre ort. Det ger tillgång till en stor arbetsmarknad och avsättning för varor och tjänster. Det är viktigt att även Sala kan haka på utvecklingen och arbeta för att dra nytta av den pågående regionförstoringen.

Kommunikationer

Möjligheten till pendling är en avgörande faktor för hur Sala ska kunna dra nytta av regionförstoringen i Mälardalen. Förbättrade förutsättningar för resande genom ett utvecklat resecentrum, en upprustad infrastruktur och utökad kollektivtrafik är då avgörande. En konsekvens av bra och billiga kommunikationer är att Salas attraktivitet som etablerings- och boendeort kan öka. En modern trendförändring är att människor, när man flyttar från en ort till en annan, numera prioriterar boende framför tillgång på arbete. Tidigare flyttade man när man fick jobb medan man nu söker jobb inom pendlingsavstånd från sitt boende.

Hur planen möter utmaningen

- För att få Sala att växa krävs det att bostadsmarknaden sätts igång och där är utvecklingen av bostäder i attraktiva lägen en viktig del. Nya bostadsetableringar har därmed fokuserats till lägen som är naturnära, centrumnära och vattennära.
  En annan viktig del i planen är utvecklingen av Sala som pendlingsort. Detta återspeglas bland annat i att tre av Plan för Sala stads åtta strategier för stadens utveckling kan kopplas till regionförstoring: Utveckla kommunikationer, erbjud attraktiva lägen och utveckla stadens utbud. Sala ska ligga inom snabba och smidiga kommunikationsstråk både för att bredda det regionala utbudet för salaborna och erbjuda attraktiva etablerings- eller bostadsmiljöer för potentiella inflyttare.
  I markanvändningen för 2024 ges stationsområdet utrymme att utvecklas till ett resecentrum med boende- och verksamhetsområden i närområdet. I riktlinjerna finns listat en rad konkreta ställningstaganden och förhållningssätt för utvecklingen av kommunikationerna.

Globala trenders påverkan

De utvecklingsscenarier som kan ses för Sala kan förändras till följd av globala finansiella konjunkturer och andra liknande omfattande yttre påverkansfaktorer på makroekonomin och samhällskulturen.

En utdragen internationell lågkonjunktur drabbar svensk utrikeshandel och därmed också de exportberoende företag som finns i Sala. Stadens näringsliv är också tydligt exponerat mot den konjunkturkänsliga byggsektorn vilket utgör ytterligare ett hot. Ekonomisk press kan dock även innebära ökad orientering av verksamheter bort från högkostnadslägen i storstaden mot en lågkostnadskommun som Sala.

Hur planen möter utmaningen

- Planen vill lyfta Sala som ett bra alternativ för externa intressenter som vill etablera sig i orten, genom satsningar på attraktiva företagslägen och boendemiljöer samt förbättrade kommunikationer och infrastruktur.

Social hållbarhet

Den sociala hållbarheten är en viktigt pusselbit inom fysisk planering. Social hållbarhet innebär kortfattat att miljöer, stadsdelar och städer fungerar tillfredsställande för de människor som lever där. Social hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle där alla människor kan leva sina vardagsliv utifrån sina egna behov. Det ska vara jämställt, tryggt och demokratiskt och finnas möjlighet för möten mellan människor. Samhällsstrukturen spelar en avgörande roll för hur våra vardagsliv ser ut och den fysiska planeringen har ett ansvar när det gäller att forma socialt hållbara miljöer.

Att planera en stad för alla där aspekter som trygghet, jämställdhet, integration, folkhälsa och delaktighet bakas in i den fysiska planeringen är en viktig utmaning.

Hur planen möter utmaningen

- Denna utmaning har främst bemötts inom områdena trygghet och folkhälsa genom satsningar på stadens grönstruktur och stråk för rekreation och folkliv. Bidrag till integration och jämställdhet har getts genom ett brett utbud av boendemiljöer i en blandad stadsstruktur. Hela processen med att ta fram Plan för Sala stad har genomsyrats av delaktighet, vilket även är ambitionen inför det fortsatta planeringsarbetet på översiktlig och detalplanenivå. Genom att satsa på att stärka de offentliga rummen som mötesplatser, genom bland annat ökad tillgänglighet och att försköna staden, får befolkningen fler arenor att träffas och vistas i vilket förbättrar de sociala aspekterna.

Stadens struktur

Sala stad har ett par grundläggande fysiska förutsättningar som avgör hur staden kan utvecklas rent fysiskt i framtiden. Det handlar till exempel om skyddade natur- och vattenområden men även om barriärer i form av järnvägar och vägar som påverkar vilka riktningar för utveckling av ny bebyggelse som är möjliga.

Väster om staden ligger Sala silvergruva och ett stort naturområde som är av riksintresse för både naturmiljö-, kulturmiljö samt värdefulla mineraler och ämnen. Dessutom är stora delar av området utpekat som Natura 2000-område. Dessa skydd och områdets betydelse för djur- och naturliv samt för invånarnas dagliga friluftsliv gör att det finns stora begränsningar för utveckling av bebyggelse i väster. De unika natur- och kulturvärdena ger istället staden andra värden som kan utnyttjas för att utveckla staden.

Norr om stadskärnan och öster om stadskärnan sträcker sig järnvägen som fungerar som en barriär för utveckling åt dessa väderstreck. Sörskogsleden är en trafikled i söder som även den påverkar hur staden kan byggas ut i denna rikting.

Stadens struktur och lokalisering är alltså i sig en utmaning då utveckling i vissa riktningar inte är möjlig.

Hur planen möter utmaningen

- Planen ser stadens struktur med tät anknytning till gruvan som en potential istället för som ett problem för utbyggnad, då stadens värden till stora delar är kopplade till gruvan. Respekt har dessutom getts den befintliga stadsstrukturen och de skyddade natur- och kulturmiljöerna. Genom ställningstaganden i markanvändningskartan har barriärer för människor, djur och växtliv samt trafik dämpats genom exempelvis planskilda korsningar och bevarandet av grönkilarna in i staden för att stärka den biologiska mångfalden.

Stadskärnans potential

Stadskärnan med Sveriges första rutnätsplan är unik på många sätt. Det finns många positiva faktorer som gör att stadskärnan som helhet har en stor dragningskraft och en enorm utvecklingspotential. Förutom kulturmiljön och vattenkontakten är det rika stadslivet och småstadshandeln viktiga faktorer som bidrar till den unika och pittoreska miljön.

Utmaningen består i att se stadskärnans potential och behandla stadskärnan som en helhet. Att värna stadskärnan med dess mångsidiga service och livfulla handel är viktigt inte bara för tätorten utan även för de omgivande tätorterna och landsbygden. En viktig del av stadskärnans potential är just den pittoreska miljön. En utmaning är att skapa stolthet och intresse för dessa miljöer för att skapa lust att rusta fastigheter och gatumiljöer för att ytterligare förstärka den unika miljön. En annan viktig utmaning är att hitta bra arenor för stadens olika aktörer att mötas på för att hitta samarbetsprojekt för utveckla stadskärnan som helhet.

Hur planen möter utmaningen

- Utvecklingen av Sala stadskärna är ett prioriterat område i strategin för stadens utveckling. Mycket fokus har legat på dessa frågor genom hela processen med att ta fram Plan för Sala stad. I planens kapitel 6, *Så här bygger vi staden*, vigs ett helt avsnitt åt stadskärnans viktigaste framtida planeringsfrågor. Inventeringen av byggbara gårdar och bevarandevärda byggnader ger bättre underlag för framtiden och konkreta riktlinjer sätter upp ramarna för stadskärnans utveckling. Där Plan för Sala stad inte kan ge tillräckliga riktlinjer föreslås att mer ingående riktlinjer tas fram, som exempelvis en byggnadsordning.

Sala som handelsstad

Sala har historiskt sett alltid varit en viktig handelsstad och den intima stadsmiljön hyser idag unika småbutiker i de många kulturhistoriska byggnaderna. Detta har gjort staden till ett regionalt besöksmål för småskalig handel. Men för att kunna möta handelns nya förutsättningar och krav, där skyltlägen, logistik, stora butiksytor och parkeringar blir allt viktigare, måste handeln ges möjlighet till utveckling samtidigt som den nuvarande strukturens attraktionskraft tas till vara.

Stadens handelsindex har de senaste åren stigit men fortfarande finns ett utflöde av handelsintäkter inom sällanköpshandel. Stadens centrum behöver för en långsiktig stabilitet och för att salaborna skall kunna utföra de flesta av sina inköp hemmavid, utvidgas och diversifieras, samtidigt som de befintliga butikerna värnas.

Hur planen möter utmaningen

- Förutom satsningarna på stadskärnan har planen kompletterats med riktlinjer för handel och verksamheter för att tydligt visa på kommunens ambitioner och tankar om utveckling av handelsstaden Sala. Planen fokuserar på handelsutveckling i staden och en blandad stad. Platser för mer storskalig handel har identifierats i externa lägen, de flesta inom cykelavstånd från stadskärnan.

Skapa nya arbetstillfällen

Hand i hand med en önskan om ökad befolkning och bättre fart på bostadsmarknaden kommer behovet av fler arbetstillfällen. Det är viktigt för Sala att dess invånare både kan bo och verka i staden samtidigt som möjlighet finns för arbetspendling tack vare regionförstoringen. Den kommunala planeringsverksamheten kan bidra till att skapa fler arbetstillfällen genom att vara etableringsförberett och ha en planberedskap när nya eller befintliga företag och arbetsgivare vill etablera sig eller utvecklas på orten. De låga etableringskostnaderna jämfört med Uppsala eller Stockholm innebär en konkurrensfördel för nya etableringar. Salas stadsnära naturtillgångar samt markfyndigheter, i form av till exempel dolomit och mineraler, kan i framtiden komma att vara en allt viktigare tillgång.

Hur planen möter utmaningen

- Planen har pekat ut attraktiva lägen för företag och verksamheter som skapar arbetstillfällen och även attraktiva annonslägen för handel utmed entréer och huvudgator. Genom att bli mer etableringsförberett och ha en planberedskap när nya eller befintliga företag och arbetsgivare vill etablera sig eller utvecklas på orten ges större förutsättningar till att skapa nya arbetstillfällen.

En stad för ungdomar

Ungdomar är viktiga för stadslivet då de befolkar staden under både dagar och kvällar. Det skapar en vitalitet och dynamik i staden. Om ungdomarna får ta plats finns stor potential för att driva utveckling framåt. Många ungdomar har ett samhällsengagemang och kan berika staden genom musik- och kulturaktiviteter.

För att en stad ska upplevas som attraktiv för ungdomar, och i förlängningen göra att ungdomar stannar kvar/kommer tillbaka, krävs grundläggande förutsättningar som boende, utbildning, arbete och fritidsaktiviteter.

Sala har idag problem med att få ungdomar att stanna i Sala. Gymnasieskolan kämpar med ett minskande elevunderlag, och gymnasieskolan jobbar nu aktivt med att försöka vända trenden för att få fler ungdomar att stanna i Sala under skolperioden. Det finns även utvecklingspotential för andra delar av samhället för att staden i stort ska utvecklas till ett mer attraktivt alternativ för ungdomar. Ett exempel är att skapa fler ungdomsboenden, alltså mindre lägenheter i stadens centrala delar med låg hyra. Det är svårt att tillfredsställa dessa behov genom nybyggnation. Kostnaderna för att bygga nytt är så höga att lägenheterna ofta blir för dyra för ungdomar som vill flytta hemifrån. Istället ligger utmaningen i att skapa flyttkedjor så att de billiga lägenheterna frigörs.

Det räcker inte bara med att ungdomarna har någonstans att bo för att få dem att trivas i Sala, det måste även finnas mötesplatser och fritidsaktiviteter, till exempel idrott, kulturutbud, nöjesliv och restaurang- och krogliv.

Hur planen möter utmaningen

- Genom att utveckla stadens utbud av både rekreation, bostäder och nöjen blir Sala mer dynamisk och kan på så sätt göra staden mer attraktiv för ungdomar. Inom planområdet finns stora möjligheter för nya etableringar för exempelvis cafélokaler och andra nöjesinrättningar som kan fungera som mötesplatser för ungdomar. Strategin Utveckla människans livsmiljö tar upp vikten av att ha barn och ungdomars behov i fokus vid utveckling av offentliga miljöer. Utvecklingen av idrottsverksamheten vid Lärkan fungerar också positivt för att locka bland annat ungdomar. Genom att utveckla utbudet av boende och arbetsplatser ökar sannolikheten att fler ungdomar som växt upp i Sala återvänder efter examen på annan ort, samt att andra unga vuxna söker sig till Sala.

Samspelet – stad och land

Sala är en landsbygdskommun vilket är en styrka att ta vara på i utvecklingen av staden. Det ligger stor konkurrenskraft i att kunna erbjuda landsbygdsboende med t. ex. möjlighet till djurhållning i direkt anslutning till staden med goda kommunikationer även till regionen. Närheten mellan stad och land bidrar till en stor tillgång till tätortsnära natur- och friluftsområden. För landsbygden är Sala ett kommuncentrum vilket ställer krav på att staden kan erbjuda grundläggande funktioner för att utgöra ett servicecentrum.

En stad är också beroende av sitt omlandför sin konkreta försörjning av t. ex. livsmedel. Även om många varor idag importeras på olika sätt finns mycket som pekar på att detta förhållande kommer att förändras till förmån för bättre resurshushållning. För produktion av livsmedel innebär detta att utökad lokal produktion av livsmedel med korta transporter och återföring av restprodukter i närmiljön. Ett utökat beroende och utbyte av resurser mellan stad och land i den lokala miljön kommer förutspås. Det kan till exempel röra sig om lokalt producerade livsmedel, bioenergi och energiskog.

Hur planen möter utmaningen

- Plan för Sala stad lyfter vikten om att det är väsentligt att bygga ut busstrafiken inom kommunen till de mindre tätorterna, men även mellan kommunen och intilliggande städer. Genom att stärka cykelvägar från Sala stad ut på landsbygden får dels Salaborna lättare att ta sig ut i de omgivande rekreationsområdena, men landsbygdsbefolkningen får även större möjlighet att ta sig in till staden och dess utbud. Planen går även ut på att stärka staden som kommuncentrum för att locka till sig befolkningen bosatt utanför staden. Plan för Sala stad ger däremot inga förslag på utveckling av landsbygden för stadens behov då det ligger utanför avgränsningen för dokumentet.

Marknadsföring

En utmaning för stadens utveckling är också att hitta olika sätt att aktivt marknadsföra staden som attraktiv boendeort, besöksmål eller stad att etablera sitt företag i. Många samarbetsmöjligheter finns för olika aktörer inom t. ex. besöksnäringen, handeln, företag, bostadsföretag och kommunen. Vilken profil ska marknadsföringen av staden ha för att Sala ska bli en attraktion i regionen?

Hur planen möter utmaningen

- Plan för Sala stad i sig anger inga riktlinjer över hur stadens ska markandsföras. Dock lyfts vikten av att markandsföring och förstärkning av stadens identitet är väsentliga delar för stadens utveckling i de flesta av Plan för Sala stads åtta strategier.

6. Källförteckning

- Planen Plan för Sala stad, beslut om samråd 2012-06-12
- Bilaga planeringsunderlag Plan för Sala stad, beslut om samråd 2012-06-12
- Strategisk plan 2011–2013, antagen av Salas kommunfullmäktige 2010-06-23, reviderad 2010-12-21
- Klimatstrategi för Sala kommun, antagen av Salas kommunfullmäktige 2006-10-19.
- Regionalt utvecklingsprogram Västmanlands län 2007–2020
- Miljöbalk (1998:808)
- Plan- och bygglag (1987:10)
- Lagen om hushållning med naturresurser med mera. (1987:12)
- Buller i planeringen, Boverket, Allmänna råd 2008:1
- Boverket, 2005. Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen en vägledning.
- Miljömålsportalen, http://www.miljomal.nu/
- Statens folkhälsoinstitut, http://www.fhi.se
- Västmanlands länstransportplan, http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/infrastruktur-och-it/kommunikationer/lanstransportplan-ltp/Pages/index.aspx
- Klimat- och energistrategi för Västmanlands län, 2008:19
- Mål för framtidens resor och transporter. Proposition 2008/09:93.
- Når vi miljömålen? Uppföljning av de regionala miljökvalitetsmålen i Västmanlands län år 2011, Länsstyrelsens rapportserie, rapport 2011:18.
- Konventionen om barnets rättigheter, 2006
- Regeringskansliet, http://regeringen.se

Miljökonsekvensbeskrivning Bilaga 1

Plan för Sala stad: Fördjupning av översiktsplanen

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

SALA KOMMUN
Box 304, 733 25 Sala
0224-74 70 00 | kommun.info@sala.se | www.sala.se